Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...май 1921 оной ...ын 21-һээ гарана | № 106 (16329) | 1983 оной майн 6, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

ХАНИ ЁҺОНОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

...СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. ...пов ГДР-эй партийно-гүрэнэй делегацине ...логшо — СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна сек..., ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...неккертой майн 4-дэ уулзаба.

... дүү хоёр партиин ба социалис гүрэнүүдэй ...саа холбооной, ажал ябуулгаяа хамтаараа ...лгын гол шухала асуудалнуудые, мүн улас...ндын зарим асуудалнуудые уулзалга дээрэ ...н хэлсэһэн байна.

...рэлдөөн үгээ ойлголсолгын, үнэн зүрхэнэй ...ни барисаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

ГДР-эй ДЕЛЕГАЦИИН АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

АЗЛК-гай ба «Заксенринг» гэжэ автомобильна заводой, ГДР-эй бусад предприятинуудай коллективүүд хоорондоо бата харилсаа холбоотой юм. Тэдэ үйлэдбэриин ба ниитын хүдэлмэриин дүй дүршэлые, эрдэм, техникын туйлалтануудые халан абалсадаг байна.

СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын партийно-гүрэнэй делегациин гэшүүдтэй Москвагай Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автомобильна заводой ажалшадай уулзалгада зорюулагдажа, майн 4-дэ болоһон хани барисаанай митинг дээрэ энээн тушаа тэмдэглэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин болон бусад тусхай тушаалтад айлшадтай хамта ябалсаа.

СССР-эй ба ГДР-эй арадуудай саг үргэлжэ хүгжэн бэхижэжэ байһан хани барисаае делегациин ерэлгэ үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ совет хүнүүд тоолоно гээд митинг дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Штоф үгэ хэлэхэдээ, үйлэдбэриин шэнэ амжалтануудые туйлахыень, ГДР-эй предприятинуудтай аха дүүгэй холбоо барисаагаа саашадаа үргэдхэхыень коллективтэ хүсэһэн байна.

Э. Хонеккер болон делегациин гэшүүд ССР Союзай Ехэ театрта орожо, балет хараа. Нүхэд Н. А. Тихонов, А. А. Громыко, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, К. В. Русаков болон бусад тусхай тушаалтад айлшадтаяа хамта зүжэг хараба.

Делегаци В. И. Ленинэй мавзолейдэ, Танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ веногуудые табяа. К. Марксын памятнигай дэргэдэ баглаа сэсэгүүд табигдаһан байгаа.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-60

ГАЗАРАЙ ЭЭЗЭН—ЗВЕНО

...райн районой «Дружба» колхозой таряашад хабарай тарилгын хүдэлмэрине эмхитэйгээр эхилэнхэй. ...тус ажахын тарялан дээрэ тарилгын 3 звено ... хүдэлжэ байна. Эндэхи нэгэ звеногой хүдэлмэри ... доро репортаж дотор хэлэгдэнэ.

...жэлэй апрель һара ...үүдтэ орходоо ...суу хаpалган, һал...бордоһотой байжа. ...таряашадай зүрхэ ...ые ехээр зобоогоо. ...олдоод байһан ушар ...дал дабахын тула ...ажахынуудай, механизаторнууд харюусалгатай ... түгэс бэлэдхэлгэтэй ...оролдоо. Жэшээлхэдэ, ...» совхозой таряашад ...тарилгада хабаадуу...бүхы техникэ, машин... болзортонь, һайн ...гаар заһабарилаад, ...ала хүдэлмэриеэ ...ор үнгэргэхые орол...ыень онсолон тэм...

...Майн 1-нэй һайн...урда тээ тус ажахын ... полидо хүрэжэ ...анай, харюусалгатай ...гэр дундаа ябуулаг...ба. Эндэ хоёр агре...хойноһоо һубарин...тарянай таригда... гектар полидо культиваци хэжэ ябаба. Түрүү... Т-150 түхэлэй ...ые ажахын үнинэй ...тор Дмитрий Михайлович Сенин жолоодоно. Удаадахидань Василий Леонидович Бородавкин ажаллана.

—Манай коллектив байгша ондо бригадна гуримаар хүдэлжэ эхилэнхэй,—гэжэ звенос даагша Д. С. Сенин хөөрэнэ.—Энэ хабартаа бидэ бүхыдөө 280 гектар газар хахалха, 1261 гектарта культиваци үнгэргэхэ, энэл талмайда тариха газараа тэгшэлхэ түсэбтэйбди. Эдэ бүхы хүдэлмэреэ шадаал һаа, богони болзорто үнгэргэхөөр хараалнабди. Манай звено апрелиин 21-һээ культиваци хэжэ эхилэнхэй. Мүнөө бүхыдөө 520 гектарта энэ хүдэлмэри хэгдээд байна. Бидэндэ техническэ харууһа хэхэ звено даалгагданхай юм. Мүн манай мэдэлдэ тусхай автомашина, бензовоз, үрэһэ хүрэнгэ ашадаг хоёр автомашина үгтэнхэй.

Энэ шэнэ гуримаар хүдэлхэдөө коллективэй гэшүүн бүхэн ерэхэ ургасын түлөө оролдохо, даалгагдаһан ажалдаа эзэн ёһоор хандаха юм. Ажалаа нигэжэ эмхидхэхэдэ, бүтээсэ ехэтэй байханъ элитэ.

—Бидэ түсэбэй ёһоор эртын ороohото ургамалнуудые майн арбаад болотор тарижа дүүргэхөөр хараалнабди. Бригадна гуримда ороһон хадаа манай звеногойхид совхозой директитэй тусхай хэлсээ баталжа, социалис уялга абаа. Коллективнай байгша ондо гектарай 8 центнер шэниисэ, 7,6 центнер хара таряа ургуулха зорилго урдаа табинхай. Бүхы ороohото ургамалнуудаа гансал паар дээрэ тарихабди. Шэниисын «Бурятская-34» сортын эрхим шанарай үрэһэн хэрэглэгдэхэ юм,—гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Эдэнэрэй һанаһандаа хүрэхэ байһаниинь дамжаггүй. Юуб гэхэдэ, звеногой гэшүүд урдахи зорилгонуудаа һайса ойлгонхой, бүхы хүдэлмэреэ эрхим шанартайгаар хэхые оролдоно. Тиигэншьегүй аргагүй. Бригадна подрядай ёһоор тэдэнэрэй хүдэлмэри абтаһан ургасын лэ хэмжээгээр сэгнэгдэхэ ха юм.

Мүн лэ эдэнэрэй тариха үрэһэниинь бүхыдөө дээдэ репродукциин юм. Мүнөө хүрэнгэнь хордогдожо дүүргэгдэнхэй.

—Мүнөө культиваци хэжэ байһан полимнай яһала шииигээр элбэг,—гэжэ Василий Леонидович урматайгаар мэдүүлбэ. — Тиимэһээ энэ хүдэлмэреэ түргэн саг соо хэхые оролдонобди. Манай механизаторнууд хэды шэнээн гүнзэгыгөөр культиваци хэхээ һайн мэдэнэ. Эндэ мүнөө 12—16 сантиметр гүнзэгыгөөр хэхэдээ, тэрэнээ наринаар бэелүүлхые оролдонобди.

Механизаторнуудай һаадгүйгөөр ажаллаха, амарха эрхэ байдал гүйсэд байгуулагданхай. Совхоз мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар полевой стан баринхай. Таряашадай эдеэлхэ, амарха таһалгануд хүсэд хүрэхөөр түхеэрэгдэнхэй. Эдэнэр сүлөөтэй сагтаа телевизор хараха, шатар наадаха, газетэ, журналнуудые уншаха дүүрэн арга боломжотой болонхой. Тарялан дээрэ ажаллажа ябаһан механизаторнуудта үдэртөө хоёр дахин халуун эдеэн полидонь абаашагдана.

—Буряадай республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ манай ажахын тарнашад хам оролсоод, һайн ургаса абахын һуури табихын түлөө нилээд оролдолго гарган хүдэлнэ. Мүнөө хабарай тарилгын хүдэлмэриин үедэ совхоз дотор социалис мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байна. Мүрысөөнэй дүн таба хоноод лэ согсологдожо, бултанда мэдээсэгдэнэ. Түрүү коллективүүдтэ дамжуулгын улаан вымпел, мүнгэн шан барюулагдаха юм. Мүнөөдэрэй дүнгөөр нүхэр Сенинэй даадаг звеногойхид түрүүлжэ гараа. Эдэнэр халааная̆нгаа даабарие 130—140 процент дүүргэһэн байна,—гэжэ совхозой ахамад агроном Владимир Николаевич Гаськов хэлэнэ.

Хабарай тарилгын үедэ партийна болон арадай хиналтын бүлэгүүд байгуулагданхай. Мүн лэ энэ шухала хүдэлмэрие үнгэргэхэ талаар тусхай штаб эмхидхэгдэнхэй. Тэрэниие совхозой директор Н. С. Кубышкин хүтэлбэрилнэ. Бүлэгүүд болон штабай гэшүүд механизаторнуудтай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, ажалыень шалгадаг, дутуу дундануудыень элирүүлдэг байна.

—Бидэ мүнөөдэр энэ полиёо дүүргэһээр лэ доро нэмжыһэн тарялангай газарые культиваци хэһээр лэ хоёр-гурбан хоног соо хара таряа тарихамнай. Юун гэхэбши даа, муул хабар боложо байна. Газаа ехэл хүйтэн, тиигээдшье һалхилаад һалахаяа болинхой. Хэды нимэ байдалтай ушараашье һаа, тарилгын бүхы хүдэлмэрие үргэн дэлисэтэйгээр ябуулжа байнхайбди,—гэжэ Дмитрий Михайлович хэлээд, агрегат тээшэ алхалшаба.

Уданшьегүй томо хоёр тракторнууд хойно хойноһоо һубаринхай, тооһо бурьюулан саашалаа һэн.

Ингэжэ тус совхозой тарьяашад үдэрһөө үдэртэ энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ үргэдхэжэ, баян ургасын бата найдамтай үндэһэ һуури табижа ябана. Эдэнэрэй урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ байһандань этигэмээр. Юуб гэхэдэ, нүхэр Сенинэй хүтэлбэрилдэг звеногой механизаторнууд яһала оролдосотойгоор ажаллажа, үдэр бүриингөө даабарие холо үлүүлнэ. Тэдэнэрэй даадаг трактор болон техникэньшье һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Мүнөө үедэ сагай уларилай хэды бэрхэтэй байдал тохёолдуулаашье һаань, энэ коллективэй гэшүүд хабарай тарилгын хүдэлмэрие богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхые ехэтэ оролдоно. Эдэнэрэй хэжэ ябаһан ажалыень харахадаа, эдэл даа, тарялангай ёһотойл эзэд гэжэ досоогоо бодоо һэм.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: механизаторнууд (зүүн гарһаа) Д. М. Сенин, В. Л. Бородавкин; агрегадууд культиваци хэнэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

...РИГАДИРАЙ ХАРЮУСАЛГА ЕХЭ

...шье мэдэһээр хабарай ...тарилгын үедэ трактор...ажалай бригадые ...дэг хүндэ одоол... тухагүй, «унаһан ... абаха забдагүй» ... болодог ааб даа.

... нэгэ тээ поли дээ...торай, сеялкын эб... байшоо һаа гү, али ... ороohо зөөдэг ав... һаатаа һаань, ... лэ түрүүшын ээл...эгээн ехээр һанаата ... тиишэ яараха хүн ... Агрегат бүхэндэ хү... олжо табиха, поле... түлеэ залһа урид ... хүн зонине эдеэ ...таһалдуугүй хангаха ... саг соонь дары ...эмхидхэхэ асуудалнууд ...дахаб даа.

...үедэ «Родина» кол...ынэй бригадир Ах...мудович Бикмулиние абаһаар олохонь бэрхэтэйл гээшэ. Тэрэ нэгэн гэбэл, хаана нэгэ тээ поли дээрэ тарилгын агрегадай хүдэлжэ байһан газарта, үгышье һаа, заһабарилгын мастерской соо гү, али тарянай тоог дээрэ үрэһэ хордожо, ашажа байһан хүнүүдэй хажууда байжа болохо.

Нүхэр Бикмулинай хүтэлбэрилдэг Хара-Шэбэрэй нэгэдэхи бригадада 10 гусеничнэ, нэгэ К-700 түхэлэй, үшөө 3 колесно трактор тарялан дээрэ хүдэлгэгдэжэ байна. Зарим тракторнуудынь үдэр һүнигүй газар хахална, нүгөөдүүлынь үтэгжүүлгэ тараана, хүндэ катогуудаар хүрьһэ нягтаруулан жэгдэлнэ, гурбадахидынь сеялкэ шэрэнэ.

— Машина, техникэмнай хээрэ гараад эбдэржэ байхагүйгөөр яһалал һайнаар заһабарилагданхай гэжэ һананаб. Мүнөө хабарай тарилгын эхилһэнһээ хойшо техникын һаатаха ушар үзэгдөөгүй. Бүхы ажалшье түсэбэй ёһоор, бүтээсэтэй һайн ябана. Бүхы гусеничнэ болон К-700 тракторнууд хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Механизаторнуудай дундаһаа К-700 түхэлэй тракторта хүдэлдэг Александр Закиров, Анвар Хайруллин гэгшэд онсо шалгарна, — гэжэ Ахмат Махмудович ойро зуура уулзаха хоорондоо хөөрэнэ.

— Мүнөө үень поли дээрэ ямар хүдэлмэри хэгдэжэ байнаб? — гээд асуухада, тэрэ нигэжэ харюусана.

— Газар хахалалга, элдүүрилгэ, тарилга гэхэ мэтэ ажал үдэр һүнигүй зэргэ ябуулагдана гээшэ. Түрүүшын ээлжээндэ бүхы 860 гектар сэбэр паар болон 2000 гектар намарай паар дээрэ шииг нойто бариха хүдэлмэри саг соонь хээд, майн эхеэр эртын ороohото ургамалнуудые тарижа эхилээ һэмди. Бүхыдэнь 1044 гектарта шэниисэ, 3800 гектарта хара таряа, 480 гектар обёос, 100 гектарта ешмээн тариха зомди.

— Энэ жэлэй орёо бэрхэтэй уларилтай хабарай эрхэ байдалда хайшан гэжэ тарилгаяа түргэнөөр дүүргэхэ гэжэ бодонот?

—Эртынгээ тарилгые энээнһээ урагша хүдэлмэриин 15-17 хоногой туршада тарижа дүүргэдэг һэмди. Мүнөөшье эртынгээ тарилгые болзорһоонь оройтуулхагүйл ёһотойбди, — гэнэ тэрэм.

Тиигэжэ хэлэхэньшье ойлгосотой. Арба һайса гаран жэлдэ тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригада бүхы хүдэлмэреэ һайнаар бүтээжэ, үндэр баян ургаса абадаг гэжэ район, ажахы соогоо үнинэй суутай ха юм.

Техникээр тиимэ олон бэшэшье һаа, бригадынхид тэдэнээ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ, бүхыдэнь 2000 гектарта ороohо таряа, 376 гектарта силосэй ургамалнуудые, 180 гектарта зелёнко болзор соонь тариха байһандань этигэхээр. Гадна шэниисээ хуу хэрээһэлүүлэн тариха, мүн ехэхэн газарые хахалжа тариха байна. Тиимэһээ хүсэ ехэтэй тракторнуудаа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ гэжэ оролдоно.

Һүүлэй мэдээгээр бригадада түрүүшын 500 гектарта ороohото ургамалнууд таригдаад, 200 гектар газар хахалагдаад байнхай.

В. ШИРДАРМАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

Мухар-Шэбэрэй район.

ҮДЭР БҮРИ ЭРШЭДЭНЭ

Анаагай совхозой тарьяашад байгша ондо баян ургаса ургуулхын тула эдэ үдэрнүүдтэ хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэрие эмхитэйгээр эхилэнхэй. Апрель һарын һүүл багаар эндэхи механизаторнууд ороohото ургамалнуудай таригдаха полиие борнойлжо захалаа һэн. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ 6 трактор табигданхай. Һүүлэй дүнгөөр тэдэнэр 2700 гектар паарай нэгэ мянга гаран гектарые борнойлһон байна.

Дээдэ-Тайлсын совхоздо энэ хүдэлмэри улам эршэтэйгээр ябуулагдана. Эндэ хоёр мянган гектарта борнойлжо хэгдээ. Энэ шухала ха... нэгэдэхи отделениин механизаторнууд Иннокентий Петрович Холмогоров, Александр Васильевич Филиппов болон бусад ажалдаа үндэр дүн туйлана. Мүн лэ хоёрдохи отделениин трактористнууд, комсомолой гэшүүд Фарид Закиров, Хамит Фахрутдинов гэгшэдэй үүргэ ехэ.

Эдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ хараалһан зорилгоёо бэелүүлхын хойноһоо тэмсэжэ байна.

Г. ОЧИРОВ.

Хоринн район.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

Май һарын түрүүшын үдэрнүүдтэ хүдөөгэй ажалшад илангаяа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлбэ.

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин майн 2-ой мэдээнэй ёһоор, һүүлэй долоон хоногой турша соо колхоз, совхозуудта 16,7 миллион гектарта хабарай тарилга хэһэн байна. Энэнь үнгэрһэн долоон хоногойхиһоо 2,1 миллион гектараар үлүү ехэ болоно.

Бүхы орон доторнай май һарын эхиндэ 65,1 миллион гектарай талмай дээрэ хабарай тарилга хэгдэһэн байгаа. Прибалтикын республиканудай, Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын, Ураалай, Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй ажахынууд тарилгадаа жэгдээр орожо байна. Тэдэнэр үбһэ ногооной ба эртын бусад ургамалнуудай үрэһэ тарина.

Ороной урда нютагуудта шэниисэ, ешмээн, просо, гэршүүхэ болон барайгар тарижа үргэлжэлһөөр. Дүн хамта 35,5 миллион гектарай полинууд дээрэ ороohото ба ороohото-бобово ургамалнууд таригдаа. 8,7 миллион гектарай талмайда кукуруза, тэрэ тоодо 3,9 миллион гектарта ороohон болгогдохо кукуруза һуулгагдаба.

Техническэ ургамалнуудые тариха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһээр. 3,1 миллион гектарта —хлопчатник, 3,6 миллион гектарта—наран сэсэг, 113 мянган гектарта —соя, 438 мянган гектарта —лен-долгунец, 76 мянган гектарай талмай дээрэ улһа тариһан байха юм.

Овощой плантацинууд дээрэхи хүдэлмэри улам эршэдэнэ. 729 мянган гектарта—овощой ургамалнууд, 1,1 миллион гектарта хартаабха таригдаа.

Корнеплодуудые, тэжээлэй ургамалнуудые, олон жэлэй ногоо тариха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ДОТООДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТЕРСТВЫН ТҮЙМЭР САРАЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ «ТҮЙМЭРЭЙ ҮЕДЭ ШЭН ГАБЬЯА ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түймэр саралгын үедэ шэн габьяа, эрэлхэг зориг гаргаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө **«Түймэрэй үедэ шэн габьяа гаргаһанай түлөө»** медаляар шагнаха:

Бузунов Юрий Вениаминовичые — түймэр саралгын частиин харуулай начальник, дотоодын албанай ахалагша лейтенант.

Власов Прокопий Савватеевичые—түймэр саралгын частиин аха̣лагша пожарна, дотоодын албанай младша сержант.

Одоев Александр Гармаевичые—түймэр саралгын частиин харуулай начальник.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной майн 4.

САГ СООНЬ, ШАНАРТАЙГААР

Үнгэрһэн жэлдэ манай совхоз бүхы тарялан дээрэһээ 57 мянган центнер ороohо абаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ ургаса хуряагаа юм.

Энэнь гансашье хура бороогой һайн ороһоной аша үрэ бэшэ, түбхын түрүүн газар тарялан эрхилхэ культурын дээшэлһэнэй, илангаяа ургаса ехээр абадаг болохо талаар горитой оролдолгын гаргагдаһанай ашаар туйлагдаа гээшэ. Жэшээнь, нёдондо илангаяа уһалагдадаг газарта нилээд ехэ органическа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа һэн. Агротехникын бүхы заабаринууд жэншэдгүй һайнаар сахигдадаг болоо.

Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ манай залуу хартаабхашан Жаргал Цыденов гектар бүриһөө 125 центнер хартаабха, бэрхэ огородшон Валентина Ивановагай звено 370 центнер овощ ургуулжа абаа. Олонхи луговодууд сабшалангай гектар бүриһөө 25 центнер үбһэ хуряагаа.

Мүнөө жэлэй ургасада шэмэ үгэхөөр 10 мянган тонно шэбхэ гаргагдажа тараагдаа, 330 гектар газарта минеральна үтэгжүүлгэ нормын ёһоор оруулагдаа һэн. Тээсгэнэй бригаданууд сэбэр болон намарай паарай шииг нойтые һайнаар хушахаар тэндэ борной, каток гэхэ мэтые саг соонь ябуулаа һэн.

Апрелиин 29-һөө ажахын тракторно-тарян ажалай гурбан бригада хара таряагаа тарижа эхилээ юм. Жэшээнь, нэгэдэхи, хоёрдохи бригадануудта тарилгын 4—4 агрегат хүдэлнэ. Дүршэлтэй бэрхэ трактористнууд Альберт Мункуев, Василий Бадмаев, Максим Базаров гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг тарилгын агрегадууд түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын һайндэр Майн 1 — 2-ой үдэрнүүдтэ механизаторнууд илангаяа эршэмтэйгээр хүдэлжэ, 300 гектарта тарилга хэбэ.

Бүхыдэнь 900 гектарта хара таряа, 1700 гектарта шэниисэ гол түлэб хүдэлмэриин 15 үдэр соо һайн шанартайгаар тарижа дүүргэхэ зорилго механизаторнууднӑй урдаа табинхай. Тиимэ арга боломжошье манайда бии. Юуб гэхэдэ, совхоз ДТ-75 түхэлэй шэнэ табан трактор һаяшаг абаа. Мүн ехэнхидэнь эртын ороohото ургамалнуудые тариха 2100 гектар сэбэр паар болон намар хахалһан газартайбди.

Тарилгын түлэг ябуулагдажа байхатай хамта, К-700 түхэлэй 4 трактороһаа бүридэһэн тусхай звено газар хахалжа, тарилга хэхэ полинуудые бэлэн болгоно.

Байгша ондо бүхы бригаданууднӑй шэнэ ёһоор гэхэ гү, али ажахын тоосоондо орожо, хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ захалба. Тиимэһээ тэдэнэр бүхы юумэеэ өөһэдөө даажа абаад, тэды шэнээн ажал тиимэ болзор соо бүтээхэбди, тиимэ хэмжээнэй ургаса абахабди гэжэ тусхай договор баталанхай. Нүгөө талаһаа совхоз бүхы бригадануудые үрэһэ хүрэнгөөр, трактор, машинын тоһо, түлишөөр хангаха, мүн трактор, машинануудта техническэ харууһа хэхэ, заһабарилгын хэрэгсэлнүүдээр хангаха уялга абанхай гээшэ. Энээнһээ гадна, поли дээрэ хүдэлжэ байгшадые эдеэ хоолоор хангаха, тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгые баһал совхозой дирекци, партком, профсоюзай, комсомолой комитет даажа абанхай ааб даа.

Түрэл Буряад оронойнгоо алдарта 60 жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтаар угтахын түлөө манай тарьяашад, механизаторнууд ингэжэ эрмэлзэн хүдэлнэ.

Ч. РИНЧИНОВ,
Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой парткомой секретарь.

ХАРААЛҺАНАА БЭЕЛҮҮЛХЭ

Түнхэнэй районой «Мир» колхозой луговодууд газарай үрэжэл һайжаруулха талаар соносхогдоһон габшагай гурбан һарые үргэн дэлисэтэйгээр эхилэнхэй. Нюсэгэн гэжэ дэмы нэрлэгдэдэггүй эндэхи сабшалан дээрэ үдэр бүри 30—40 тонно наг шэбхэ зөөгдэнэ. Улбутайн отделениин луговодууд бүлүүр хоёр станци үдэр һүнигүй хүдэлгэжэ, доболиг сабшалангаа шииггүүлнэ. Һургааг бэлэдхэхэ звено Галбайн отделенидэ эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр мүнөө посхоод бариха газарта һургаагуудые зөөжэ байна.

Найман хүнһөө бүридэһэн лугомелиоративна отрядые агроном мэргэжэлтэй нүхэр Галсанов хүтэлбэрилнэ. Энэ звено малай үбэлжөөнүүд дээрэхи наг шэбхэ сабшалан, тарялан дээрэ таһалгаряагүй зөөнэ. Эдээндэ 6 трактор даалгагданхай юм. Май һарын тэн болотор колхоздо 6680 тонно наг шэбхэ гаргагдахаар, арбан табан километр утатай посхоод баригдахаар хараалагдана.

Н. ДАГБАЕВ.

Үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые эрид дээшэлүүлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэйнгээ даабарине болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн зорилготойгоор барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив уялга абаа лэй. Бидэ байгша ондо дүн хамта 4700 метр тоннель, 3700 метр транспортно-дренажна штольни малтаха, 3100 метр тоннель бетоноор бүхэлхэ, тиихэдэ тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй 200 мянган тонно ашаа зөөхэ, мүн бүхы ажалайнгаа 55 процентынь бригадна подрядай гуримаар дүүргэхэ зорилготойбди. Манай коллектив өөрынгөө хүсэ шадалда найдаhан лэ хэдэа иимэ хүнгэн бэшэ хараа түсэб үрдөө табина гээшэ.

Энэ даабари болон уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула эмхидхэлэй тон эдэбхитэй ехэхэн ажал ябуулагдажа байна. Управлениин захиргаан, партком, профком болон комсомолой комитет ажалайнгаа түрүүшүүлэй түшэлгэн, социалис мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлнэ. Мүрысөөнэй үргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулагдана. Даажа абаhан техникээ шадамгар бэрхээр ашаглаха, үдэр, недели, hара бүриингөө даабарине үлүүлэн дүүргэдэг коллективүүд, хүдэлмэришэд манай дунда олон лэ ааб даа. Эдэнэр ямар аргаар хүдэлмэрилнэ, нюуса бүхэниие ашаглан үйлэдбэридэ гү, хэрэглэнэ, үндэр бүтээсэ туйлана гээшэб. Ямар шэнэ онол арга хэрэглэжэ, үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлнэб? Эдэ бүгэдые ехэл нарижаар шэнжэлжэ, hайн, тааралхаар, зохид юумэнүүдыень бэшэ коллективүүдэй дунда тараажа гэжэ эрмэлзэнэбди.

Юрэнхы дээрэнь хараад үзэхэдэ, тоннельнэ 16-дахи отрядай коллектив үнгэрhэн жэлэй туршада 7 миллион түхэригэй барилга хэжэ даабаряа 18 миллиондо хүргэhэн байха юм. Энэ коллектив жэлэйнгээ даабарине 2,6 дахинаар үлүүлhэн болоно. БАМ дээрэ иимэ үндэр бүтээсэ туйлаха гээшэ тиимэ бэлэн бэшэ ааб даа. Отрядай захиргаанай, партийна, профсоюзай организацинуудай, мүн хүдэлмэришэн бүхэнэй нэгэн hанал бодолтойгоор шэнэ онол арга, онhон техникэ зоримгойгоор үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн ажаллаhан дээрэhээнь эдэ бүхы амжалтанууд туйлагдана гээд тэмдэглэлтэй.

Тус коллектив бүри 1980 онhоо хойшо бригадна подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэнэ. Теэд миил энэ гуримаар хүдэлдэг бэшэ, тэрэнэй үүргэ нүлөөень дээшэлүүлдэг, шэнэдхэн хубилгажа, өөрынгөө тоннель бариха ажалда зохилдуулан тааруулдаг заншалтай. С. А. Воронинной хүтэлбэрилдэг тоннель малтагшадай бригадын коллектив шэнэ арга хэрэглэhэнэйнгээ ашаар hарадаа 30 метр тоннель малтаха даабаряа 35—40 метртэ хүргэдэг болобо.

Электригүүдэй, слесарьнүүдэй, газар тэhэлэгшэдэй туhаламжа, дэмжэлгэгүйгөөр проходчигуудай ямаршье амжалта туйлахагүйнь мэдээжэ ааб даа. Гранит шулуу түхэн малтадаг бүтээсэ ехэтэй орёо комплекснүүдые миин байлангүйгөөр хүдэлгэхэ хэрэгтэ слесарьнууд хубитаяа оруулалсана. Тиимэhээ слесарьнууд болон электригүүдэй харюусалгые бури дээшэлүүлхэ гэhэн зорилготойгоор С. А. Воронинэй эдэниие бригадада оруулаа юм. Бүхы участогаараа бригадна подрядай гуримаар хүдэлдэг болобо. Электригүүд, слесарьнууд, проходчигууд нэгэн hанал бодолтойгоор, бэе бэедээ туhаласажа байгаад хүдэлhэн дээрэhээ Байгалай эрьеын хоёрдохи тоннель малтаха даабаряа болзорhоонь 6 hараар урид дүүргэhэн байна. Гурбадахи, дүрбэдэхи тоннельнүүдэй барилга мүн лэ хурдан түргэнөөр хэгдэжэ байна. Байгша ондо бидэнэй хүдэлмэришэд дүрбэн тоннель малтаха хүдэлмэри дүүргэхэ хараалагдана.

— Хүдэлмэришэднай хэбэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллана. Тиимэhээ бидэнэр хүдэлмэришэдэйнгээ байдал hайжаруулхые эрмэлзэнэбди. Байгаа гэрнүүдые отрядайнгаа хүсөөр барижа, айл бүхэниие байратай болгохо хэрэгтэ анхарал хандуулнабди. Гэрэл хэли-садаа болгохобди. Хүдэлмэриин участогуудта халуун эдеэн hайн шанартайгаар бэлдэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ ажал дээрэ үндэр бүтээсэ туйлаха гээшэ бэшэ юм. Бэрхэ хүдэлмэриин үрэ дүн — гэжэ отрядай начальник А. И. Подзорей хэлэдэг.

Энэ тон зүб. Хүдэлмэришэдэй байдал hуудалые hайжаруулангүйгөөр, тэдэниие бүхы зэр зэмсэгээр, материалаар хангангүйгөөр, техникээр түгэс хангангүйгөөр hайн үрэ дүн туйлаха гээшэ дэмы.

Манай үнинэй коллективүүдэй нэгэн болохо тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив бригадна подрядай гурим үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ мүн лэ бага бэшэ ажал ябуулга хэдэг, hайн үрэ дүнгүүдыешье туйладаг байха юм. Үнинэй бэрхэ проходчик, Социалис Ажалай Герой В. Р. Толстоуховай бригадын гэшүүд шэнэ онол арга амжалтатайгаар хэрэглэhэнэй ашаар, бүхы орон доторoo суурханхай. Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан В. И. Безродный, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат В. В. Прокушев болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригаданууд ажалай шэнэ эмхидхэлээр, бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ, үндэр бүтээсэ туйлана. Эдэнэр Хойто-Муяын 15 километрэй тоннель бариха хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулалсаа. Тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив байгша ондо 1000 метр

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДҺЭЭ АЙНГҮЙГӨӨР...

тоннель малтаха даабаритай. Нэгэдэхи кварталай туршада 253 метр тоннель малтагдаа байна. Энэ тоо, баримтануудые хараад үзэхэдэ, тус отрядай коллектив энэ жэлэйнгээ даабари болзорhоонь урид дүүргэхэ арга шадалтай гэжэ хэлэхэ байна.

Хойто-Муяын тоннелиин барилга дээрэ манай «БАМтоннельстрой» управлениин коллективүүд гол хүсэнэ, техникээ табяад байна. 15 километр тоннелиин 2200 метр тоннель энэ жэл малтагдахаар хараалагдана. Энэ хүнгэн бэшэ зорилго. Мүнөө энэ тоннелиин барилгада 18-дахи, 27-дохи, 22-дохи, 19-дэхи, 11-дэхи отрядуудай коллективүүд хабаадалсажа, габшагай шангаар хүдэлжэ байнабди.

Ажалай эмхидхэлэй шэнэ онол арга, онhон техника үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, эгээл үндэр бүтээсэ туйлахын тула шэнэ аргануудые туршажа хэрэглэнэбди. Энэ хэрэгтэ тоннельнэ 18-дахи отрядай коллектив энэ жэлые «тоннель хурдан түргэнөөр малтаха жэл» гэжэ соносхоод, арга боломжонуудаа шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, мүү бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлажа эхилбэ. Энэ коллектив мартын hарада 170 метр тоннель малтаха гэhэн зорилго табинхай. Дүршэл шадабаритай бэрхэ мэргэжэлтэн В. М. Янковский тус отрядай коллективые хүтэлбэрилнэ. Тэрэ Якадай АССР-тэ Нагорный гэжэ тоннель барилсажа, хэрэг дээрээ бэрхээрээ гаршаhан хүн юм. Удаань Байгалай эрьеын тоннельнүүдэй барилга дээрэ ажаллажа, газар хүдэлжэ, тоннель бариха хүдэлмэриин орёо технологиие hайса ойлгожо абаhан, бэрхэ мэргэжэлтэн байhанаа хэрэг дээрэнь харуулаа бэлэй. 1982 оной январь hараhаа 18-дахи отрядай коллективые мүнөө тэрэ хүтэлбэрилнэ.

Хойто-Муяын хадануудай баруун талаhаа тоннель малтажа ороhон 18-дахи отрядай хүдэлмэришэд хабаяа харуулжа байна. Байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада 250 метр урагшаа дабшажа, үшөөл hайн үрэ дүн туйлаха арга шадалтай байhанаа хэрэг дээрэнь харуулна.

—Бидэ май hарада 170 метр тоннель малтажа, даабаряа холо үлүүлхэээр хараа түсэб зохёогоод байнабди. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн hайндэртэ энэ туйлалтаяа бэлэг болгон барихаар зоригжонхойбди,—гэжэ 18-дахи отрядай бригадир Н. А. Луценко мэдүүлнэ. hайн бэлэдхэлтэй, урагшаа hанаатай хүдэлмэришэд урдаа табиhан энэ хүнгэн бэшэ зорилгоёо заабол бэелүүлхэ байhандань hэжэг түрэнэгүй. Хойто-Муяын тоннелиин барилгада хабаадалсажа байhан 22-дохи, 27-дохи, 19-дэхи отрядуудай коллективүүд хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсажа, гүрэнэй даабари болон абаhан уялгаа дүүргэхын тула шадамар оролдожо байна.

Манай «БАМтоннельстрой» управлениин 12-дохи отрядай коллектив Байгалай 7 километрэй тоннель бариха хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бэлэй. Эдэнэй хүсэлэн оролдолгын ашаар лэ Байгалай тоннелиин барилга болзорhоо урид дүүргэгдэhэн юм. Байгша ондо энэ тоннель соогуур ашаатай поезд ябуулагдаха ёhотой. Мүнөө тоннельнэ 12-дохи отрядай гэшүүд БАМ-ай 907-дохи километрдэ оршодог Кодарай хадануудые сүмэ малтаха хүдэлмэри хэжэ байна.

Энэ тоннелиин утань 1800 метр. Тус отрядай гэшүүд арга боломжонуудаа hайса дэнжэ үзээд, байгша ондо 1000 метр тоннель малтаха зорилго табаа юм. Ажал хэрэгээ суурхаhан 12-дохи отрядай гэшүүд жэлэйнгээ даабарине болзорhоонь урид дүүргэхэ бэзэ гэжэ hанагдана. Юуб гэхэдэ, манай «БАМтоннельстрой» управлениин захиргаан, партком, профком энэ хойто зүгэй дайдада хүдэлжэ байгаа отрядуудай коллективүүдтэ хэрэгтэй бүхы аргаар туhаламжа хүргэнэ. Барилгын материал, онhон техникэ нэн түрүүн Кодарай тоннелиин барилгада эльгээгдэнэ.

Управлениимнай бэшэшье олон коллективүүд даажа абаhан ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандажа, гүрэнэй даабари дүүргэхын түлөө бүхы хүсөө хүсэлүүлнэ. Тоннельнүүдэй барилгаhаа БАМ-ай барилга дүүргэлтэ сэхэ дулдыдажа байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй hүүл багаар БАМ-ай бүхы замаар поезд ябуулагдаха ёhотой. Усть-Кутhаа Комсомольск-на-Амуре хото хүрэтэр ашаатан поездүүдые ябуулха гэhэн шиидхэбэри партиин XXVI съездэдэ баталагдаhан юм. Энэ түсэб дүүргэхын тулада КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум бидэнэй, БАМ-ые баригшадай урда табина. Ажал хэрэгээ hайн мэдэдэг хүдэлмэришэд манай управлени дотор яhала олон гэжэ дээрэ дурдагдаhан тоо, баримтанууд доторoo уншагшадта ойлгуулхые яhала оролдооб.

«БАМтоннельстрой» управлениин коллективые бүхы совет арад дэмжэжэ байдаг. Эгээл hайн, найдамтай түхеэрэлгэнүүдээр хангагданабди. Тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй метериал оронойнмай олохон область, хизаарнуудhаа, хотонуудhаа ерэжэл байдаг. Бидэ эдэ бүхы техникээ, материалаа гамтайгаар, эзэн ёhoop хэрэглэжэ, тоннельнүүдэй барилганууды саг болзортонь дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байнхайбди.

В. БЕССОЛОВ,
«БАМтоннельстрой» управлениин начальник.

Хойто-Байгал.

ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделениин ОРС-ын Бабушкинска филиалай коллектив хоолнигоо оршонhоо холоохон, нарhан туhа соо хамhабариин ажахы байгуулhан юм. Мүнөө тэндэ зуун толгой гахай харуулагдана. Эгээл түрүүн тэдэнэр 50 поршоонхотой hэн. hүүлээр өөрын эхэ гахайнууд бии болоhон, түл абтаха эхилээ hааб даа. Тиин удаашаа тэрэ Бабушкин хотын ниитын хоол бэлдэдэг газарнуудта өөрын үйлэдбэриин үнэгүй махан бии болоо. Табан жэлэй хугасаа соо жэлhээ жэлдэ гахайн тоо олошоржо, үйлэдбэрилэгдэhэн махан элбэгжэжэ, хотодо ажаhуугшадай столдо хара байса нэмэри болобо.

Үнгэрhэн 1982 ондо хамhабариин тус ажахы найман тонно мяха худалдаhан байна. Харин байгша оной нэгэдэхи кварталда соо гурбан тонно шахуу мяха худалдажа үрдөөд, нэгэл түгэсэхэ арба гараи тонно худалдахаар хараалhанай. [illegible]

Зүгөөр гахайн байра байдалнаа [illegible]. Поршоонхонууд [illegible] тахан газарта шахагдана, эхэ гахайнуудашье байра үлүү элбэг бэшэ. Бүхы байра байдалынь хаан болонхой. Тиигэбэшье гахайн байра соо хододоо сэбэрхэн, гахай, поршоонхонуудыеньшье харахада, hайн харууhанда байдаг. Тус ажахын бишыханшье hаа (табан хүнhөө бүридэнэ), эбтэй эетэй коллективтэй гарбаа мүн. Коммунист Зоя Михайловна Евдокимова дүрбэн хүниие ударидажа, ажал хэрэгээ зүбөөр эрхилжэ шадана.

Гахайшадай саашадаа бүри амжалтатайгаар хүдэлхын тулада гахайнь байраhаа холо бэшээхэн хоёр байра бригадажа, хажуудань амараха тахалга түхеэргэдэжэ байна.

Оройдиингоо Эдээ хоолой программа богонихон болзор соо шиидхэхэ хэрэгтэ ОРС-ын филиалай хүтэлбэрилэгшэд, Мысовая станциин узеалай партийна комитет, Бабушкинска горсоведэй гүйсэдком өөhэдынгөө мэдэлэй бүхы предприяти, ... гаануудай хүсые ... хамжаанай үндэhэ ... рэ мүнөө байгаа ... рада залгалаа бар... хэжэ, гахайнуудаа ... толгойгоор, эхэ ... табяар олошоруул... хараалhаниинь ... байна. Тиихэдэнь ... хотын ниитын эдэ... столовонууд гахайн ... элбэг хангалтаха, ... хубидаа поршоонхо... далдажа абаха арга ... лохо юм. Энэ ха... бэелүүлхэ дүүрэн ... ломжо тэдээндэ бии ... эмхидхэлэй асуудал... шиидхэхэ хэрэгтэй.

ЭМХИДХЭЛҺЭЭ ДУЛДЫДАХ...

В. Ц...
КПСС-эй Каб... райкомой инст...

ТҮСЭБҮҮД БА ТУЙЛАЛТАНУУД

ХИМИ-АРАДАЙ АЖАХЫДА

СССР-эй химическэ промышленность үйлэдбэриингөө ниитэ хэмжээгээр Европодо нэгэдэхи ба дэлхэй дээрэ хоёрдохи hуури эзэлдэг юм. Энэ hалбариие хүгжөөлгэдэ эрдэмтэд угаа ехэ үүргэтэй. Энэ табан жэл соо ямар зорилгонуудые шиидхэжэ байhан тухайдаа СССР-эй Гүрэнэй эрдэм, техникын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, химическэ эрдэмэй доктор Кирилл ДЮМАЕВ АПН-эй корреспондент Александр Петрухинтай уулзахадаа хөөрэбэ.

— Энэ табан жэл соо 20-ёод тусхай зорилготой ба бусад эрдэм-техникын программа бэелүүлэгдэхэ байна. Табан жэлэн эхилhээр хоёр жэлынь үнгэрөө. Энэ саг соо совет химигүүд юу хэжэ үрдеэ бэ?

— Бага бэшэ юумэн хэгдээ. Нэгэ хэды эгээл шухала хүдэлмэри тушаа дурдаhуу. Зарим нэгэ шэнжээрээ түмэрhөө үлүү полимерна материал совет эрдэмтэд бии болгоо. Тусхайлан хэлэбэл, СССР-эй Наукануудай академиин Химическэ физикын институтда хэгдэжэ байгаа шухала хүдэлмэри тушаа хэлэгдэнэ. Эндэ норпласт гэжэ саашадаа ехэ хэрэгтэй материал бии болгогдоо. Энэмнай органическа бэшэ зүйлнүүдые ехэл таарамжатайгаар (туф, шлак, элhэн гэхэ мэтэ) полимернүүдтэй ниилүүлэн, анханайнь холисо—нефть нилээд ехээр арьбалха арга олгоно. Тиин полимерэй гаргаша нилээд доошонь оруулна. Тэдэ гансал органическа бэшэ бодосуудые ниилүүлэн холбоно ха юм.

Норпластые элдэб янзаар хэрэглэжэ болоно. Сорогонуудые, мүн машина бүтээлгэдэ ба барилгада хэрэгтэй элдэб детальнуудые тэрээгээр хэжэ боломоор байдаг. Үсөөн тоото полимертэй аад, 85—90 процентнь минералаар дүүргэгдэhэн дулаа ба абяа барисатай, шэмэглэл гоёолтын материалнуудые хэжэ боломоор юм.

Энэ табан жэл соо мүнөө байгааша хэмэл утаhанhаа 1,5—2 дахин бүхэ, 2—3 дахин хатуу түхэлэй моно ба плёночно утаhа бии болгон, тэрэниие гаргажа эхилхэ ёhотойбди. Удангүй тэдэ байгаалиин утаhануудай орондо техникэдэ хэрэглэгдэдэг болохо.

Тусхай зорилгото программые бэелүүлхын тула түрүүшын алхам хэгдэнхэй. Химическэ утаhануудые гаргадаг заводуудта айхабтар бүхэ плёночно утаhа үйлэдбэрилгэ бии болгогдоо, энэмнай вискозно шпагат гаргалгаhаа арсаха арга олгоно. Үлүү гараhан үнэтэ зүйлнүүд арад зоной хэрэглэмжын зүйлнүүдтэ оролсодог вискозно утаhа гаргалгада эльгээгдэхэ.

— Жэшээлхэдэ, нефть буйлуулдаг предприятинуудай гаргадаг сэбэрлэгдэhэн шэнгэн парафинhаа үндэhэтэй белок-витаминтай концентрат (БВК) гаргаха гэжэ дурадхагдаhан байна. Энээниие гаргаха заводууд хүдэлжэ эхилэнхэй. Мэргэжэлтэдэй тоолоhоной ёhoop, 4,5—5,0 тонно ороhон соо хэды шэнээн белок бииб. тэды шэнээн белок БВК-гай нэгэл тонно соо байдаг. Нилээд арьбан юумэн болоно ха юм.

Эрдэмтэд ажал ябуулгаяа энэ тэдыгээр хизаарлана бэшэ, харин саашадань туршалгаяа үргэлжэлүүлэн, байгаалиин газ болон этанол, метанол гэхэ мэтын дэлгэрэнгы хэрэгсэлнүүдэй бааза дээрэ БВК хэхэ арга боломжо дурадхаhан байна.

Мал ажалда гол үүргэтэй лизин гэжэ препарат бии юм. Тэрээниие гаргалга энэ табан жэл соо хоёрhoo үлүүгээр ехэ болгогдохо. Мүнөө үедэ хэдэн ондоо аминокислотануудые гаргаха технологи зохёогдожо байнхай. Микробиологическа үйлэдбэриин гаргадаг продукцинууд энэ табан жэлэй hүүл багта хоёр дахин шахуу ехэ болгогдожо, ассортиментээрээшье нилээд үргэдхэгдэхэ юм.

1981—1985 онуудта минеральна үтэгжүүлгэ гаргалгын ургалтань орёо, хүсэтэй бодосуудые хамтаруулан, монсогойруулжа хэhэн үтэгжүүлгэhээ бүридэhэн байха. Тусхай зорилготой программа дүүргэхэдээ, эрдэмтэднай үни удаан саг соо тэжээл үгэжэ байдаг шэнэ түхэлэй азотно үтэгжүүлгэ бии болгоод, тэрээнээ Дунда Азида шалгажа үзэбэ. Тү... нөө үргэнөөр хэрэ... байгаа аммиагай... азодтой газар руу... hээ хоёр дахин үл... Туршалгынь үрэ д... бүриhөө хлопчатни... са 3—4 центнераар ... лэгдээ. Карбамидна... дегидиэ үтэгжүүлгэ... тула Вахшдахи азо... ва заводто туршал... риин түхеэрэлгэ ... да оруулагдаа. 19... энэ продукцие ... лэн гаргажа эхил...

Ургамалнуудые ... муулнууд болон ... аршалхын тула ... хэрэгсэлнүүдые бии ... тусхайта комплекс... грамма бэелүүлхэ... ехэ ажал ябуулагдаа... хай. Триалат, ле... котоган гэхэ мэтэ ... нэ зүйлнүүдые гарг... лээбди.

— Мүнөө манай ... химигүүдэй гол ... ямар асуудалнууд ... наб?

— Тусхайлбал, ... скэ шэнгэн түлишэ ... шаа, шэнэ түхэлэй ... торна болон компо... материалнуудые, тр... дуудые хамгаалха ... сно гурим бии бол... лаар хүдэлмэри хэ... дэмтэд ажахыда ... никэ болон техноло... нөөр нэбтэрүүлхэ т... hа хүргэхые оролд...

— Хилын саана... мэргэжэлтэдэй совет... гүүдэй харилсаан ... хүгжэнэ гээшэб?

— Нэн түрүүн, ... гэшүүн-оронуудтай ... рилсаан тушаа хэл... эй мэргэжэлтэдтэй ... хитэйгээр харилсан... тохимическэ, пластм... мическэ утаhа гэхэ ... нүүдые гаргаха ар... түхеэрэлгэнүүдые ... сүүтаа бии болго...

Фармахимиин ... Венгритэй, химическ... на бүтээлгээр хари... хословакитай амжал... хүгжөөгдэнэ. Болгар... гэжэлтэдтэй хамта ... үнгэлхэ зүйлнүүдые... бэрилэн гаргадаг б... ди.

Баруунай орон... ФРГ, Франци, Ш... лон бусад гүрэнүү... най харилсаан яhала... тэй юм. Зарим нэгэ... химическэ асууда... таа хүдэлдэгбди, ... шэнэ материалнууд... түхеэрэлгэнүүдые, ... амжалтанууд тушаа... сэлнүүдээ андалдан... дагбди. Тусхайлбал, ... лон итальян мэрг... хамтараа полима... дые бии болгоhон ...

БУЛАВА ҺАЙЖАРНА

Хабаровска хизаарай тайгын Булава тосхоной хүн зон урдынхиhaa хахад час хойно хүдэлмэридөө гарадаг болонхой. Хүдөөгэй үйлсэнүүдээр автобус ябадаг болоо.

— Бүрил hаяхан манай тосхоной захада гарахын тула 15 минута ябагаар ябаха хэрэгтэй болодог hэн,— гээд Булавинска сельсоведэй түрүүлэгшэ Л. Ольчи ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэhэн байна. Мүнөө ниитын транспортгүйгөөр ябажа бирагдахаяа болёо. Юуб гэбэл, Амарай эрьеые зубшан хэдэн километртэ тосхон нэмжыгээ бшуу.

Леспромхозой болон загаhа баридаг томо колхозой оршодог Булавын хүн зон hүүлэй 15 жэлдэ дүрбэ дахин олошорhон байна. Урдань бүтүү бүглүү тайга байhан газарта 100 гаран гэр, тэрэ тоодо олон дабхар гэрнүүд бодхоогдонхой.

Загаhашад болон модо отологшодые гэр байраар хангаха асуудал гол түлэб шиидхэгдээ. Тиигэбэшье бүри hаяхан эндэ генеральна барилга хэхэ шэнэ түсэб хаража үзэгдэhэн байгаа.

ТАСС-ай корр.

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой электрослесарьнууд сооhoo 5—6-дахи разрядай мэргэжэлтэд Геннадий Веселов, Геннадий Антонов, Павел Бойко, Виктор Канаков, Анатолий Шанин гэгшэд шалгардаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 6-дахи разрядай электрослесарь Геннадий Владимирович Веселов.

С. БАЛДУЕВАН фото.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

АГУУЕХЭ ХАНИ БАРИСААНАЙ ЭХИНДЭ

РОССИН гүрэнтэй Буряад ороной hайн дураараа ниилэhээр 300 жэлэй гүйсэhэн үдэрые Буряадай АССР-эй ажалшад 1959 оной июнь hарада тэмдэглээ hэн. Байгал шадарай тала нуганuудаар нүүжэ ябаhан буряад яhанай хүн зон урда тээнь хаашуулай хоорондын дайн байлдаанhаа ехэл ядаржа байгаа.

Россин бүридэлдэ Буряадай оролго хадаа буряад арадай түүхын хуби заяанда, социально-экономическа ажабайдалдань үндэhэн хубилалта асарhан байна.

«Брадууд» (буряадууд) тухай түрүүшын мэдээн XVII зуун жэлэй (1609 он) эхиндэ Россин гүрэндэ дуулдаhан байна. Энээниие хасаг дружинануудай удамаршадай мэдээсэлнүүд гэршэлдэг юм. Харин хорёод жэлэй үнгэрөөд байхада (1626 он), ород хасагуудай түлөөлэгшэ Максим Перфильев «братск газар дайда» тухай суглуулhан мэдээсэлнүүдые енисейскэ воеводоор дамжуулан «агуухэ хаанда» ябуулhан юм.

«Братска газар дайда баян, хүн зон эндэ олон гэжэ тэрээндэ — Максимда бөө угсаатанhaa асуухада хэлэhэн байгаа..., харин братска хүн зон гүрэн түрын албанай хүнүүдые өөhэдтөө хүлеэн байна, харин шамда, агуухэ хаанда, братска хүн зон дохин мүргэхэ ба ясак түлэхэ, албанай хүнүүдтэй наймаа хэхэ хүсэлтэй», — гэжэ уншанабди. («Сборник документов по истории Бурятии», XVII век. Вып. 1, Улан-Удэ, 1960, стр. 14).

Максим Перфильевэй мэдээсэл хадаа «брадуудай» ажабайдал тухай түрүүшын мэдээнүүдые гэршэлэн баталхаhaa гадна, «братска хүн зоной» Россин гүрэнтэй hайн дураараа ниилэхэ дуратай байhые элирүүлэн баясуулаа бшуу. Енисейскэ воеводо hайн мэдээ дуулахадаа баясаад, «брадуудай газар дайда руу» шэнэ дружиныс бэлдэжэ, түхеэржэ эхилээ.

Тиигэжэ сотник Пётр Бекетовэй толгойлhон хасагуудай отряд Ангар шадарай буряадуудтай анха түрүүшынхеэ ушарhан байна. Түргэн урасхалта Ангар мүрэнэй hабые эрэлхэг зоригто ород хүнүүд гаталжа, харгыгүй шэдхэ шэрэнгитэ хүбшэ соогуур аянай хүндэ замые дабан, Ангар шадарай ужам талада гараhан түүхэтэй. Буряад «тайжаханuудтай» эбтэйгээр уулзаад, Петр Бекетов тэдэнтэй hайн харилсаа тогтоожо, Россин гүрэнтэй ниилэхэ зүбшөөлыень абаhан гэжэ түүхын хуудаhан гэршэлнэ.

Олон үндэhэ яhатанhaa бүридэhэн агуухэ гүрэнэй бүридэлдэ абтахадаа, дээрмэдэлгэтэ добтолгоhоо аршалагдаха, гэжэ сотник Бекетов тэдээндэ ойлгуулжа шадаhан байна. Пётр Бекетов эрид зоригтойгоор, бэедээ этигэнгеэр ябуулгаяа хэжэ, дружинатала амжалта туйлаа ха юм. Тэрэнэй хэлэhэн үгэнүүдтэ буряад тайжахануууд этигэжэ, зүбшөөлөө үгөө. Тиигэжэ ород гүрэнтэй имагтал ниилэхэ зүбшөөлөө үгөө бэшэ, харин үгэhэн үгэеэ баталжа, жэлэй ясак түлэhэн байна.

Хасагуудай сотник Бекетов имагтал зориг ехэтэй, эрэлхэг сэрэгшэ бэшэ, харин гүрэн түрын холын бодолтой ажал ябуулагша, политик, дипломат байжа, түбhөөр хүндэ этигээд орхидоггүй талын буряадуудай удамаршадые этигүүлжэ шадаа. Сотник Бекетов болон тэрэнэй үсөөхэн хасагууд мэтэ зоригтойшуулай ябадалые Герцен hайшаадаг hэн. «Шуhа гоожуулангүй шахуу» Сибириие Россин гүрэнтэй ниилүүлhэн ушар тухай хэлэнгээ, сэсэн бодолто агуухэ революционер нигэжэ бэшэhэн байдаг: «Үсөөхэн хасагууд ба орохо гэргүй хэдэхэн зуун мужигууд айха үхэхэеэ мэдэнгүй, далай ехэ саhан соогуур ябажа эсэшоод, хүйтэн сэбдэг тала дайдада тогтоhон лэ газартань ажамидарал бурьялжа, хооhон зайда таряан ургуулагдан, талаар дүүрэн мал бэлшэдэг байгаа, энэ хадаа Пермьhээ эхилээд, Номгон далай хүрэтэр...»

Үгытэй байдалhaa, крепостной дарлалтаhaa тэрьедэhэн гэргүй таряашад Сибирь тээшэ ерэжэ, тэндэ дуратай газараа шэлэн, шэрүүн хатуу байгаалиинень эсэшэ сусашагүй ажалай хүсөөр дайлан абажа, ажамидаралые бурьялуулдаг hэн бэзэ. Буряад, оротон зоной нүүдэлнүүдэй, отогуудай дундуур эзэгүй хооhон газарта ород таряашад hууринжан, hайн модоор гэрнүүдые, зэмьеэнүүдые барижа, hуурин тосхонуудые тогтоодог байhан юм. Шэнэ газар элдэжэ, тарла таридаг, юумэ ургуулдаг, агнуури эрхилдэг байгаа.

Ородуудай таряан ажал, өөhэдтэнь орходоо нилээдгүй болбосорhон байдалынь нютагай зоной анхаралые эзэлүүдгүй татадаг байhан гэжэ эли ааб даа. Тэдэнэр дэрээбэнгүүдтэ дуратайгаар ерэдэг, ород таряашадай ажабайдалые, ажалые анхаралтайгаар hонирхон ажагладаг байгаа. Илангаяа газар элдүүрилжэ; элдэб ургаса элбэгээр хуряажа абадагыень буряадууд hонирходог hэн.

Харин нүүжэ ерээд, hуурижажа байhан ородууд нютагай зоной ажабайдалые мүн лэ hонирходог, ялажа мал харууhалха, агнуури эрхилхэ дүршэлыень халан абадаг байгаа.

Бэе бэетээ нигэжэ эхилhэн түрүүшын тэрэ харилсаан, бэе бэедээ үзүүлhэн туhаламжа хадаа хани барисаанай эхи табиhан түүхэтэй. Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной ороhон сагhaa хойшо эхилhэн хани барисаан тухай угай бэшэгүүд, аман зохёолнууд, түүхэшэ эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүд соо хэлэгдэнэ.

Ажахын талаар ород болон буряадуудай хоорондо бии болоhон харилсаан хани барисаанайнь зангилаае улам бүхэ болгодог, бэе бэедээ туhаламжын гурим заншалнуудые мүндэлүүлдэг байгаа. Ород тосхонуудта, буряад hууринуудта ажаhуугшад бэе бэедээ дүтэ, танил талануд болодог hэн. Шажанай ажал ябуулагшадай, элдэб чиновнигуудай hаалта хээшье hаа, тэдэнэр хамтадаа агнадаг, таряа хуряалгын, гэр байра барилгын талаар бэе бэедээ туhалдаг hэн гэжэ түүхэ гэршэлнэ.

Ородууд, буряадууд ноёд hайдайнгаа урдаhаашье хамта тэмсэдэг болоо. Жэшээнь, XVII зуун жэлэй hүүл багта Братска острогто ойро оршодог хүн зон хадаа острогой зонхилогцио байhан Христофор Кафтыревые болон тэрэнэй туhамаршадые эсэргүүсэн бодоhон гэжэ А. П. Окладниковай «Баруун буряад-монголнуудай түүхын очеркнууд» соо уншанабди.

Жэл сагай үнгэрхэ тума ородуудай болон буряадуудай хоорондохи холбоо барисаан бэхижэжэл байгаа. Харшалдаг, дарладаг, хэмhээ үлүүгээр татабари яла суглуулжа, юрын хүн зониие зобоодог байhан зонхилогшо этэгээдүүдые хамтаараа эсэргүүсэжэ, нэгэнтэ бэшэ буhалгаа татадаг ушарнууд үзэгдэдэг байгаа. Өөhэдынгөө эрхын түлоо хамтадаа тэмсэлгэнь хани барисаание үргэдхэдэг hэн.

Түүхын богонихон хаhа соо буряадууд таряан ажал эрхилжэ hураа. Гадна ородуудай жэшээгээр модон гэрнүүдые баридаг, малдаа дулаан байра байдал түхеэрдэг, тэжээл бэлэдхэдэг болоо. Ородуудай ажалай зэбсэг, газар элдүүрилгые халан абаад, тэдэнииень өөhэдынхеэрээ хубилгажа, улам hайн болгодог байhан. Энэнь юунhээ уламжалдаг hэн хаб гэхэдэ, буряадууд өөрынгөө хизаар ороной байгаалиие, уларилые эрхимээр мэдэдэг байгаа гээшэ ааб даа. Энэнь ород хүршэнэртэнь мүн лэ туhатай hэн бэзэ.

«Сибирьтэ нютагжахадаа ородууд өөhэдынгөө ёho заншалые, домог түүхые абалсажа ерэhэн болобошье, хожомоо аша гушанарынь нютагай зоной нүлөө доро үзэл бодолоороо хубилжа, үльгэр домогынь шэнэ түхэлтэй болоhон юм», —гэжэ ажаhуудалай мэдээжэ шэнжэлэгшэ Г. М. Осокин XX зуун жэлэй эхиндэ бэшээ hэн.

«Забайкалиин ород арадай эпос хадаа олонхидоо буряадуудай болон монголнуудай үльгэр домогhoo олон юумыень абаhан байдаг», — гэжэ тэрэ саашань үргэлжэлүүлэн бэшэнэ (Г. М. Осокин. На границах Монголии. СПб, 1906).

Горькиин үгые хэрэглэн хэлэбэл, аман зохёол гээшэ түүхын мүрые алдангүй дахажа, ород болон буряад зоной ажабайдалай алишье талые толитуулан харуулна. Тэдэнэй хани барисаата холбоон ородуудайшье, буряадуудайшье аман зохёолдо элеэр харагдадаг.

Ородуудай, буряадуудай хоорондохи хани барисаан саашадаа улам бүри хүгжэжэ, хизаар ороной зонхилогшодой аашануудта торонгүй, бүгэдэ арадай, демократическа шэнжэтэй болонхол байгаа. Тиигэжэ буряадууд бүгэдэ арадай сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эзэлүүдгүй татагдаhан түүхэтэй. Энээнhээ уламжалан тэмдэглэбэл, Ленинэй хэлэhэнэй ёhoop, Забайкалииншье ниитын хүгжэлтэ хадаа ородой сүлөөрүүлгын хүдэлөөнэй гурбан шатые дамжан гараhан байха.

Зүүн Сибирь руу сүлэгдэhэн декабристнууд хамаг хорюулые хуу дабажа, хуушанай ородуудтай, нютагай анханай хүн зонтой эгээл дүтын харилсаа байгуулаа юм. Забайкалиин хүн зон хадаа декабристнуудай ашаар Герценэй хэблэлтэй танилсаhан байна.

Хиагта руу сүлүүлэгдэhэн И. И. Поповой баталан хэлэhэнэй ёhoop Лондондо Герценэй хэблэдэг байhан «Полярная Звезда», «Колокол» гэжэ хэблэлнүүд «Тянь-Цзынь шэглэн, тэндэhээ ородой почтоор Монголые болон Маймачениие дамжан. В. Н. Сабашниковта болон А. М. Лушниковта хүрэжэ ерэдэг hэн.

Хиагтада уншагдаhанайнгаа hүүлээр Герценэй журнал болон газетэ Селенгинск, hүүлдэнь Петровскын завод руу эльгээгдэдэг байгаа. Тиихэдээ Хиагта хадаа Герценэй корреспонденцинүүдые иишэ-тиишэнь ябуулдаг пункт болодог hэн гэхэ.

Герценэй хэблэлые уншадаг хүнүүдэй дунда социальна элдэб бүлэгэй түлөөлэгшэд дайралдадаг байгаа.

Аха дүүнэр Николай болон Михаил Бестужевуудтай түрүүшын буряад эрдэмтэ-демократ Д. Банзаров харилсаатай, Селенгинск ерэхэдээ, гэртэнь ородог байгаа гэжэ мэдээжэ.

Эрхүүгэй чиновник Сельский гэгшын мэдээсэhэнэй ёhoop Банзаров 1855 ондо декабристнуудай гэртэ 4 хоножо, тэдэнтэй Петербург тухай, монголшуудай бөөгэй шажан тухай, Байгал шадарай нютагуудта буряадуудай анхан бии болоhон тухай үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэhэн байна. hүүлшынь асуудал А. И. Герценэй hонирхолые угаа ехээр татадаг hэн.

XIX зуунай 30-аад онуудта буhалгааша эмшэн Орловой үүсхэлээр Хиагтада уран зохёолой кружок эмхидхэгдэбэ. Троицкосавскын ород-монгол hургуулиин багшанар А. М. Крюков, Д. Ц. Давыдов («Алдарта далай» гэжэ мэдээжэ ород дуунай автор), буряад хэлэнэй багшанар Н. Бадмаев, Крюков гэгшэд тус кружогой гэшүүд байгаа.

Хиагтын кружогой хадаа имагтал уран зохёолой асуудалаар хизаарлагдаггүй, харин декаб...

...АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮД ТУХАИ СССР-эй ...УУЛИИН ПРОЕКТЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

...ХҮН БҮХЭН ХАРЮУСАЛГАТАЙ

...Үдын судна бүтээлгын ... механическа цех ...дай детальнуудые ... юм. Тус цехэй кол... ...рэл Буряад респуб... 60 жэлэй ойн хүндэ... ...эрһэн социалис му... оролсоод, ажалдаа ... амжалтануудые туй... ...эхэдэ, байгша ...рын түсэбые тэдэнэр ...жент дүүргээ. Тии... ...цехүүд һаад... ...судна бүтээхэ арга ...той болоһон байна. ...улам арадай ажа... ...нуудые бүтээжэ ...нуудаа тус завод ...гаар дүүргэжэ

...бүтээлгын заводой ...шэдэй һуудал байда... ...руулха талаар һүү... ...нүүдтэ хэмжээнүүд ...гана. Заводой цехүүд ...буланguud, буфе... ...эйнхэй, забһарлал... ...удын эдеэнэй һүү... ...арха ногоон зо... ...эрэгдэнхэй. Байг... 80 байратай шэ... ашаглалгада оруулаг... 400 гаран хүдэлмэ... ажаһуудаг хамтын ... Тодорхойлон хэлэ... ...ой хүдэлмэришэдэй ...далые, ажаллаха эр... ...һайжаруулха та... ...ябуулганууд ураг... ...бэелүүлэгдэнэ.

...коллектив КПСС-эй ...эдын, партиин ЦК... ...ин Пленумэй шиид... ...дые бэелүүлэн, үй... ...ашаг үрые дээшэ... ...дэлмэриин шанар ба ...журам һайжаруулха, ...ажалай бүтээсэ дээ... ...ээсэ, арга болом... ...гүйсэдөөр хэрэглэхэ ...ритой юумэн хэгдээ. ...парткомой секретарь ...

...Тус заводой механическа цехэй хүдэлмэришэд үдэшын 5 сагта актова зал соогоо эдэбхитэйгээр сугларба.

Цехэй партийна организациин секретарь Г. М. Лебедев хүдэлмэришэдэй хамтын суглаае нээжэ, «Ажалша коллективүүд ба предприятинуудые, организацинуудые, эмхи зургаануудые хүтэлэлгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» СССР-эй Хуулиин проект тухай асуудалаар цехэй начальнигай орлогшо Ю. Г. Миневичдэ үгэ үгэбэ. Элидхэлшэ ажалша коллективүүд тухай СССР-эй Хуулиин проектын гол удхые дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэхэ зуураа хүтэлбэрилгын олон тоото жэшээнүүдые ажабайдалһаа абажа, дурдаба. Тус Хуули хүсэндөө ороходоо, үдэр бүриин ажалдамнай туһалдаг байха гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолбо.

Залуу хүдэлмэришэдые һурган хүмүүжүүлхэ, ажалай журам наринаар сахиха, түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, цех соогоо ариг сэбэрые сахиха, хүдэлмэришэдэй һуудал байдалые һайжаруулха болон бусад олон шухала асуудалнууд ажалша коллективүүд шиидхэдэг, шиидхэхэшье ёһотой гэжэ элидхэлшэ ба удаань үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэд.

—Ажалша коллективүүд тухай СССР-эй Хуулиин проект олон түмэнэй зүбшэн хэлсэлгэдэ саг болзоротоо, тон зүбөөр табигдаһан документ болоно, —гэжэ токарь К. Т. Чукаев үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

—КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ажалай журам һайжаруулха тухай нилээд шанга хөөрэлдөөн болоо, олон хэмжээ ябуулганууд ха... [illegible]

ла асуудал дээрэ тогтохо хүсэлэнтэйб,—гэжэ тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Бухы амжалтанууднай ажалай журамһаа эхитэй ха юм. Гэбэшье манай цехтэ ажалдаа ерэнгүй зайгуултажа, ажалдаа хожомдохо, архидаха ушарнууд үшөөшье дайралдана. Тиимэ хүнүүдтэй коллектив эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ ёһотой. Хуулиин проектын 9-дэхи статьяда нэмэлтэ болгон, **«ажалдаа гарангүй зайгуултаһан үдэрые жэлэйнь амаралтада үгтэдэг үдэрнүүдһээ хороохые дурадханаб»**—гэбэ.

Удаань үгэ хэлэһэн фрезеровщик А. Н. Иванов тэмдэглэбэ:
—Бидэнэр мүнөө программна-тоололгын хүтэлбэритэй станогуудые абаабди. Гэбэшье эдэмнай һайнаар ашаглагданагүй. Юундэб гэхэдэ, цехэй талмайнь бага, шэнэ станок дээрэ һайнаар ажаллаха дээгүүр классай мэргэжэлтэд үсөөн. Иимэрхүү асуудалнууд коллективэй хүсөөр шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ тэрэ онсолбо.

Удаань фрезеровщик С. Е. Копец, токарь М. Г. Рандин, слесарь Г. М. Лебедев болон бусад үгэ хэлэхэдээ, ажалша проектые халуунаар дэмжэжэ байһанаа элирхэйлээд, коллективнай алмалта, эрьбалалтын асуудалда анхаралаа үшөөл багаар хандуулна гэжэ тэмдэглээ.

Заводой парткомой секретарь П. К. Козырев үгэ хэлэхэдээ, хүдэлмэришэн бүхэн, багахан бригада, участогай коллективүүд заводой үйлэдбэриин эзэн байха ёһотой, ушар иимэһээ дутуу дундануудтай эбсэжэ байнгүй, тэдэниие усэдхаха тушаа хамтын хүсөөр хэмжээнүүдые абаха шухала, эндэ булта харюусалгатай гэжэ заабаа.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

...РИЛТЫЕНЬ ШАНГАДХАХА

...районой ажалшад ...Хуулиин проектын ...танилсаад, үргэ... ...хэлсээ эхилээ. ...совхозууд, кол... ...предприяти болон ...эмхи хүдэлмэришэд ...хэн тушаа өөрын ...ианажа, дурадхал... ...оруула... [illegible]

байна, бухгалтер О. И. Белоусова гэхэдэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй эхилхэдэнь, ажалша коллективүүд тухай үүргые дээшэлүүлхэ тушаа онсолон тэмдэглээ. Эдэнэр СССР-эй Хуулиин проектын мүнөө үедэ илангаяа ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ ямар ехэ нүлөө үзүүлхэб тэмдэглээ.

Ямаршье коллектив эбтэй эетэйгээр хүдэлбэл, ажалдаа үндэр дүн туйладаг ха юм. Тиимэһээ энэ Хуули хүсэндөө ороходоо түсэбэй дүүргэлтэдэ, хүдэлмэриин бүтээсэдэ ехэхэн нүлөө үзэ...

хэ байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай Хуули ажалшан бүхэн лэ дэнгээ хүдэлжэ байһан газартаа эрилтэ ехэтэйгээр, журамтайгаар хүдэлхэ уялгатай. [illegible]

Мүнөө үедэ коллективүүдэй [illegible]

М. ЦЫДЕНОВ,
районой «Прибайкалец» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

[illegible] ...жыи эд бараа худалдан абаха арга олгохо гэжэ оролдонобди. Городой микрорайон бүридэ хүн зониие худалдаа наймаагаар һайнаар хангаха тушаа асуудалнууд бүхы талаһаа хаража үзэгдөөд, хэмжээнүүд хараалагдаһан байна.

Мүнөө дээрээ эдеэ хоол худалдадаг 70 магазинай хүдэлмэриин саг ондоо болгогдоод байна. Тодорхойлон хэлэбэл, 98 магазин үглөөнэй 8 сагһаа үдэшын 9 саг болотор хүдэлдэг болобо. Һү, хилээмэ худалдадаг 13 магазин үглөөнэй 7 сагһаа хүдэлнэ. Юуб гэхэдэ, ажалай үдэрэй эхилхэһээ урид хүнүүд хилээмэ, һүеэ абаха аргатай болоно бшуу. Гэхэтэй хамта микрорайонуудтахи үшөө 6 магазин үглөөнэй 8 сагһаа үдэшын 10 саг болотор хүдэлнэ.

Промышленна эд бараа худалдадаг магазинуудай хүдэлмэриин сагые хүбилгаха тухай ажалшадай дурадхалнууд хараада абтажа, 35 магазинай хүдэлмэри нэгэ час һунаагдаа. Гадна элдэб эд бараа худалдадаг «Юбилейный» универмаг, худалдаа наймаанай байшан ба «Детский мир» магазин үдэшын 9 саг болотор хүдэлдэг болоо.

Городой хүн зон воскресениин үдэр «Подарки», «Галантерея» магазинуудһаа, авиазаводой томо микрорайоной магазинһаа юумэ худалдан абаха аргатай байна.

Худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха асуудалда горитой анхарал хандуулагдана. Промышленна предприятинуудта хүдэлмэришэдһөө захил абажа, худалдаа эмхидхэхэ болообди. Захилнуудай столнууд, полуфабрикадуудай болон кулинарна магазинууд авиационно заводто, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын, мяха-консервын, гэр барилгын комбинадуудта, локомотив-вагон заһабарилгын заводто, Калининай нэрэмжэтэ локомотивна деподо болон

бусадшье предприятинуудта нээгдэнхэй. Иимэ гуримаар хүн зониие хангалта саашадааше хүгжөөгдэхөөр хараалагдана.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэриин гурим хүбилгахын хажуугаар социальна бусадшье асуудалнууд шиидхэгдэдэг болоо.

Эмнэлгын эмхи зургаанууд юрын үдэрнүүдтэ үглөөнэй 8-һаа үдэшын 8 саг болотор, харин субботын үдэр 8 сагһаа үдэшын 6 саг болотор хүдэлдэг болоо. Аптекэнүүдэй хүдэлмэриин саг хүн зондо таарамжатай болгогдоо. Хүүгэдэй ясли болон саадууд үдэшын 7 саг 30 минута болотор хүдэлнэ.

Тэрэшэлэн коммунальна ажахын управлениин банинуудай хүдэлмэриин саг үдэшын 11 саг болотор һунаагдаба. Тиихэдэ хубсаһа хунар угааха, сэбэрлэхээр абадаг тушаалгын пунктнууд субботын үдэр хүдэлжэ, воскресени болон понедельнигтэ амаралтатай болобо.

Городой гэр байрын-коммунальна ажахын, хэлхээ холбооной отделениинүүдэй болон ажалшадые хангадаг бусад предприятинуудай хүдэлмэриин гурим хүбилгагдажа, хүн зондо улам таарамжатай зохид болоожо үгөө.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ажалай журам наринаар сахиха, хүдэлмэриин сагые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ эрилтэ табигдана бшуу. Улаан-Үдын хангалгын предприятинууд, организацинууд, болон эмхи зургаануудай хүдэлмэриин сагые хүбилгахадаа, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлжэ, ажалай үшөө ехэ амжалта туйлаха хэрэгтэ сэхэ нүлөөлхэбди гэжэ батаар этигэнэбди.

А. МУРАШЕВ,
Улаан-Үдын городской Советэй гүйсэдкомой ажалай талаар таһагые даагша.

Хэжэнгын районой эмнэлгын эмхи зургаануудта 20 врачууд, 70 медицинскэ сестра болон фельшернүүд хүдэлдэг байна. Ханда Дарижаповна Дарижапова 14 жэлэй саана Шэтын мединститут дүүргээд, мүнөө районой түбэй больницада врач-отоларингологоор ажаллана. Ходо-доо энэрхы зөөлэн хандасатай байдаг Ханда Дарижаповна хүн зондоошье, коллектив соогоошье хүндэтэй болонхой.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯАД ОРОНОЙ СУУТА ХҮНҮҮД

ТҮРҮҮШЫН ЮРИСТНҮҮДЭЙ НЭГЭН

ТИИХЭ САГТА Алайрай хушуунай харьяата байһан Зоно нютагта ажаһуудаг таряашан Булат Хамхеевтэнэйдэ наймадахи үхибүүн түрэбэ. Дүрбэн хүбүүдтэй болоһон үнэр баян энэ айлайхи яһалашье баярлаһан ааб даа. Эрэл хүн мүндэлхэдөө, угаа залгаламжаха, гэр бүлын урдаа хараха тулгуури болохо байһаниинь мэдээжэ бэзэ. Буладайхи одхон хүбүүндээ Манзыр гэжэ нэрэ үгэһэн юм.

Эхэ, эсэгын бага хүбүүн хара багаһаа хүдэр бэетэй, шумууһан бэрхэ хүн боложо, гэр тойроной(н)гоо хамаг хүдэлмэриие хэлсэдэг, агнуурида улам шуналтай һэн тула олзотойхон гэртээ бусадаг бэлэй. 1928 ондо Манзыр нютагайнгаа эхин һургуули дүүргэһэн юм. Тэрэл жэлдэ комсомолой зэргэдэ жагсажа, һургуулиингаа, нютагайнгаа ниитэ-политическэ ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсажа эхилһэн намтартай. Хэнэйшье мэдэһээр, хорёод онуудай һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудта ангиин тэмсэл үргэлжэлһөөр байгаа. Хамтын ажал байгуулха шанга хүдэлмэриин ябажа байхада, нютагай баяшуул, тэдэнэй дахуулнууд түбэг татадаг, хорото ааша гаргадаг һэн. Энэ тэмсэлые комсомолшууд лэ толгойлдог һааб даа.

1928 оной һүүл багаар Манзыр Булатович ВЛКСМ-эй райкомой зууршалгаар Нүхэдэй таряашан залуушуулай һургуулида абтаба. Һурахадаа бэрхэ, һүбэлгэн хурса шаби ниитын ажабайдалда тон эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, һургуулиин ханын һониной редактор байдаг бэлэй. Зүгөөр һургуули дүүргэхэ арга тэрээндэ болоогүй. РКП(б)-гэй райком «Алайрай колхозник» гэжэ нэрэтэй шэнэ бии болгогдоһон газетын редактораар Манзырые томилһон байха юм. Тэрэ тушаалаа 1934 он болотор дааһан. Удаань хоёр жэлэй туршада Кутулигта арадай судьягаар хүдэлбэ. Тиихэ зуураа Манзыр Булатович ВЛКСМ-эй райкомой секретариин уялга дүүргэдэг һэн.

Ингэжэ юридическэ эрдэмэй ямаршье һургуули дүүргээгүй 21 наһатай комсомол хүбүүн арадай судьягай орёо албанда дэбжүүлэгдэхэ ехэ этигэл найдабарида хүртэһэн шуу. Бэлигтэй залуу юристые 1935 ондо Улаан-Үдэ дуудажа, республикын Верховно сүүдэй гэшүүнээр томилһон байна. Удаань 1938 онһоо 1940 он болотор Верховно сүүдэй түрүүлэгшын орлогшын тушаал даагаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, сэрэгэй албанда татагдажа, 17-дохи армиин сэрэгэй трибуналай түрүүлэгшээр хүдэлһэн, японой квантун армиие бута сохилгодо эдэбхитэй хабаадалсаһан солотой. Тэрэнииень Манзыр Булатовичай үбсүүндэ ялардаг Улаан Одоной орден, дайшалхы хэдэн медальнууд эли тодоор гэршэлдэг шуу.

Сэрэгэй албанһаа бусаһан юрист Хамхеев республикын Верховно сүүдэй түрүүлэгшээр томилогдоо. Үбшэнэй шалтагаанаар энэ тушаалпаа сүлөөлэгдэһэн Манзыр Булатович арбаад жэлэй туршада адвокадуудай коллегиин түрүүлэгшэ, 1961 онһоо мүн лэ арбан жэл соо Улаан-Үдэ городой нотариальна конторын ахалагша нотариусаар хүдэлһэн байна. Юристын үндэр тушаал дүүргэжэ байха үедөө 1949 ондо Москвагай юридическэ курса, харин 1952 ондо Эрхүүгэй юридическэ һургуули заочноор дүүргэһэн юм.

Түрүүшын буряад юристнүүдэй нэгэн Манзыр Булатович Хамхеев республикынгаа, ниислэлэй ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсадаг байһан аша габьяатай. Мүнөө республиканска удха шанартай тусхай пенсионер болонхой. 1935 онһоо КПСС-эй гэшүүн нүхэр Хамхеев энэ жэлэй февраль һарада 70 наһаяа гүйсэбэ.

Сүүдэй болон юстициин органуудта удаан саг соо хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиум Манзыр Булатович Хамхеевые Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан. Энэнь урданай юристын наһан соогоо дүүргэһэн ехэ ажал ябуулгые үндэрөөр сэгнэһэн бодото баримта солоно бшуу.

Н. МУНКОЕВ,
тусхайта пенсионер.
Улаан-Үдэ город.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

СОФИ. Болгарида оршон тойронхи байгаалиие хамгаалга бүгэдэ арадай хэрэг болонхой. Байгаалиин экологическа тэнсүүриие байһан соонь үлөөхэ, газар ба тэрэнэй үрэжэлые аршалан хамгаалха зорилго табигдана. Энэ табан жэлдэ гүрэн энэ зорилгоор 1,2 миллиард лев һомолхо юм.

Ороной экологическа, түүхэй эдэй, элшэ хүсэнэй болон эдеэ хоолой асуудалнуудые хоорондонь холбоотойгоор шиидхэхэ хараа шугам партии, правительство зохёонхой. Энэ талаар эрдэмтэд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Хэдэ хэдэн институдуудай, ажахын эмхинүүд болон албан зургаануудай хүдэлмэри энэ талаар шэглүүлэгдэнхэй. Тэдэнэй ажал ябуулгын ашаар үнгэрһэн табан жэлдэ арадай ажахын 540 предприятида 300-һаа дээшэ шэнэ арга технологи нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Тиигэжэ энээнэй урда тээ хаягдадаг байһан 5,5 миллион тонно үлөөдэһэн ямар нэгэн продукци үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг болоо.

ГАДААДАДА ХУДАЛДАДАГ ГОЛ ПРОДУКЦИ

ПНОМПЕНЬ. Кампучиин Арадай Республикын Камнонгчам провинцида гевейн ургамалай плантацинууд дээрэ хүдэлдэг ажалшадай хүдэлмэриин дүнгүүд согсологдоо. Ёһотой каучук үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг үнэтэй сэйтэй түүхэй эд — 35 миллионһоо дээшэ литр латекс тэдэнэр жэлэй туршада суглуулһан байна. Энэнь түсэбтэ даабаряар хараалагдаһанһаа 4 миллион литрээр ехэ болоно. Жэл соо провинциин гевейн таригдадаг талмай 14 гектараар ехэ болоһон байна.

Ёһотой каучук хадаа Кампучиин Арадай Республикын гадаадада худалдадаг гол продукци болоно.

ҮНДЭР БАЯН УРГАСА

ГАВАНА. Үнгэрһэн сезондо Кубын барайгар ургуулагшад 460 мянган тонно ургаса хуряаһан байна. Гектар бүриһөө 38 центнер орооһон суглуулагдаа. Энэнь эгээл үндэр дүн болоно гээд республикын хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо Адольфо Диас ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлһэн байна.

Санкти-Спиритус провинцидахи «Сур-Дель-Хибаро» гэжэ госхоз орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг барайгарай гурбанай нэгэ хубиие үгэдэг юм. Ороной эгээл баруун хубидахи Пинар-дель-Рио гэжэ провинци орон дотoрхи дундуур хэмжээнһээ нэгэ хахад —хоёр дахин ехэ барайгар суглуулдаг. Тэрэниие тариха, ургуулха ба хуряаха талаар бүхы хүдэлмэри сүм оньпожоруулагданхай.

Энэ табан жэлдэ уһалууриин шэнэ түхеэрэлгэнүүд барингдаха, үндэр баян ургаса үгэдэг сортнууд нэбтэрүүлэгдэхэ, агротехникэ һайжаруулагдаха юм. Тиигэжэ республика дотор барайгар үйлэдбэрилгэ 0,5 миллион тонноодо хүргэгдэхэ. Энэнь революциин урда тээхи хэмжээнһээ 30 дахин ехэ болоно гээд А. Диас онсолон тэмдэглээ.

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГЫЕ ХҮГЖӨӨНЭ

ВЬЕНТЬЯН. Лаосой Арадай-революционно партиин III съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор, медицинын хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэлгэ эршэмтэйгээр ябуулагдана. Нёдондо жэл тэдэнэй тоо 18 процентээр ургаһан, 10 мянган хүн болоһон байна. Ороной эмнэлгын эмхи зургаанууд тусхай дунда эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр хүсэд хангагдаа. Фельдшернүүд болон медсестрануудые бэлдэдэг училищинуудые элдэб городууд болон һуурин нютагуудта байгуулһанайнь ашаар энэ туйлагдаба.

ЛНДР-гэй элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые байгуулхадань, Советскэ Союз, бусад социалис гүрэнүүд туһална. Больница, эмнэлгэ-һэргылэлгын эмхи зургаануудые барихадань туһа хүргэдэг, мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдые, эмүүдые эльгээдэг юм. Лаосой олохон хүбүүд, басагад аха дүү социалис оронуудай медицинын дээдэ һургуулинуудта һурана.

(ТАСС).

Хилын саанаһаа ТАСС АПН

«ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛДЭ ШУХАЛА ХУБИТА»

БАРУУН БЕРЛИН. «Шпигель» (ФРГ) журналда КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэ топ шухала хубита болоно гэжэ Баруун Берлинэй социалис нэгэдэмэл партиин түрүүлэгшэ Хорст Шмитт нэрлэбэ.

Нүхэр Ю. В. Андроповой харюу дотор найруулагдаһан һанал бодол уласхоорондын үргэн олон асуудалнуудта хабаатай байна, тэдэ бата эб найрамдал хангаха харгы зам заажа үгэнэ гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлээ. КПСС-эй хүтэлбэрилэгшын үгэһэн харюунууд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөндэ шухала түлхисэ болохо юм. Дэлхэйе ядерна дайнай аюул руу түлхихэ гэһэн Вашингтоной захиргаанай харата ябуулгые буруу һүргэхын тула Советскэ Союз нэгэнтэ бэшэ үүсхэлнүүдые гаргаһан байгаа.

Манай парти Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгые хэрэглэжэ, Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикые Баруун Берлинэй хүн зоной дунда ойлгуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна гэжэ Х. Шмитт тэмдэглэбэ.

Хүгжэлтэ дэбжэлтын хүсэнүүд эб найрамдалые сахин хамгаалха, дайн байлдаас зайсуулан сараха ёһотой. Ядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ хубитаяа оруулхын тулада бүхы хүсэеэ элсүүлхэбди гэжэ СЕПЗБ-гэй түрүүлэгшэ хэлэһэн байна.

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГЫН БҮХЭДЭЛХЭЙН АССАМБЛЕЙ

ЖЕНЕВЭ. Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн XXXVI ассамблейн Женеведэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. 160 шахуу оронииe нэгэдүүлдэг энэ эмхиин ажал ябуулга тухай Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхиин (ВОЗ) генеральна директорэй ба гүйсэдхэхэ советэй тоосоото элидхэлые, 1984—1985 онуудта ВОЗ-ой бэелүүлхэ ажал ябуулгын программын проектые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байна.

«Эб найрамдалые хангаан бэхижүүлгэдэ врачнуудай ба элүүрые хамгаалгын бусад үүргэ» ассамблейн зүблэхэ зүйлэй гол шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно.

Израилиин булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагуудта ажаһуудаг араб хүн зониие медицинын талаар һайнаар хангаха, ариг сэбэрые сахиха тухай асуудал хаража үзэгдэхэ байна.

ДАМАСКДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ДАМАСК. Сириин президент Х. Асад ООП-ой гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Я. Арафат түрүүтэн Палестинын делегацитай эндэ уулзаба. Арабуудта эсэргүүгээр империализмын ба сионизмын үүдхэдэг харата ябуулгануудһаа уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэ тохёолдоһон байдал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Тель-Авивай, Вашингтоной эзэрхэг түримхэй хараа шэглэлдэ эсэргүүсэн эрид шангаар тэмсэдэг. Сириин болон Палестинын революциин хоорондохи холбоос бэхижүүлхэ шухала гэжэ Я. Арафат тэмдэглээ. Палестинын национальна Советэй һаяхан болоһон сессиин шиидхэбэринүүдые ООН залан сэхээр бэелүүлнэ, тэрэнэй үндэһэн эрхэнүүдые Палестинын араб арадһаа хаһаха гэһэн пэдэлгэнүүдыень зайсуулан сарахын тула саашадаашье эрид шууд тэмсэхые шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ гэжэ палестин хүтэлбэрилэгшэ хэлэбэ.

Энэ райондо американ-израилиин бэелүүлжэ байдаг үгэсөөндэ эсэргүүгээр арабуудай тэмсэлдэ амжалта олгохын тула палестинынхид батаар шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ гэжэ Х. Асад тэмдэглээ.

«...АЙХАБТАР ЕХЭ НЭРЭ ХҮНДЭ»

ТУНИС. Манай үе сагай эгээл үндэр дээдэ шагналда хүртэхэ гээшэ айхабтар ехэ нэрэ хүндэ болоно гэжэ «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат, Палестинын поэт, ниитын ажал ябуулагша Махмуд Дервиш ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Уласхоорондын Ленинскэ Энээн тушаа хэлэхэ гээшэ хүшэр хүндэ байна. Поэт боложо, дахинаа мүндэлэн түрэһэн шэнгеэр өөрыгөө мэдэрбэб. Арад зоной, ханинарайнгаа ба союзнигуудайнгаа урда, араб болон бүхы дэлхэйн поэзиин урда улам бүри үндэр ехэ харюусалгатай байһанаа мэдэрбэб.

шан намда олголгын ба Палестинын араб арадай баатаршалгын хоорондо холбоо барисаан бии байна гэжэ М. Дервиш үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Энэ шагнал хадаа империализмын ба сионизмын хархис хүсэнүүдтэй тэмсэлдэ палестинынхидэй гаргаһан шэнэ габьяае мэдэрһэн ябадал болоно.

УЛАСХООРОНДЫН СЕМИНАР

КОПЕНГАГЕН. «Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын экономическа ба социальна хойшолонгууд, эхэнэрнүүд болон үхибүүдэй байдалда тэдэнэй үзүүлдэг үүргэ нүлөөн» гэһэн темээр уласхоорондын семинар эндэ нээгдэбэ. Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин (МДФЖ) ба Даниин эхэнэрнүүдэй демократическа холбооной үүсхэлээр тэрэ үнгэргэгдэнэ. Европын олон оронуудай, мүн США-гай ба Канадын дайнда эсэргүү хүдэлөөнүүдэй, түрүү үзэлтэй эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй 100 гаран эхэнэр түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо совет эхэнэрнүүдэй комитедэй делегаци семинарай хүдэлмэридэ хабаадана.

МДФЖ-гэй Генеральна секретарь М. Вире-Туоминен (Финлянди) семинарые нээлгэ дээрэ элидхэл хэхэдээ, уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй болоһондо һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлээ.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо таараан тодхохо тухай США-гай ба НАТО-гай түсэбүүдые МДФЖ-гэй Генеральна секретарь эрид шүүмжэлбэ. Ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн Советскэ Союзай уялгые тэрэнэй гаргаһан шэнэ эб найрамдалта үүсхэлнүүдые М. Вире-Туоминен үндэрөөр сэгнэбэ.

ОТТАВА. Канадын анханай уг үндэһэтэнэй хуулита эрхэнүүдые хамгаалха талаар олониитын жагсаал эндэ болобо... «Хуби залагаа өөһэдөө залан тодорхойлхо хүсэлтэйбди!», «Газар дайдымнай һөөргэнь бусаагты!» гэһэн лозунгнуудые бариһан 2 мянга гаран индеецүүд парламентын үмэнэхи талмайда сугларба. Индеецүүдэй вождь Рой Фокс өөрынгөө эрхэнүүдһээ бидэ хэзээдэшье арсаагүй һэмди гэжэ хэлэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Жагсаалай үедэ.
ТАСС-ай фотохронико.

СОЁЛОЙ hОНИН

ХОРИИН РАЙОНДО

КИНОФЕСТИВАЛЬ БОЛОБО

Буряадай АССР-эй тогтоhоор 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан, түрэл автономито республикымнай искусствын хүгжэлтые харуулhан кинофестиваль Хориин райондо мэнэ hалхан үнгэргэгдэбэ.

Районой түбэй «Наран» гэжэ кинотеатр болон хүдөө hууринуудай соёлой байшангууд соо Буряад орон тухай кинофильмнүүдэй харалга эхилээ. Харалгын урда тээ Зүүн Сибириин соёлой институдай театральна кафедрые даагша, РСФСР-эй арадай артист Будда Николаевич Вампилов харагшадтай уулзажа, Эхэ түрэл Буряадайнгаа киноискусствын хүгжэлтэ тухай дэлгэрэнгы hонирхолтой хөөрэлдөө хэбэ. Илангаяа олон лигтэй уран зохёолшо — драматург Д. Батожабай, СССР-эй арадай артист, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Г. Цыдынжапов, Москва хотын уран зохёолшо П. Ершов гэгшэд сугтаа бэшэhэн «Алтан гэр» сценариар буулгагдаhан фильм тухай сэдьхэл ханангяар хөөрэн үгэжэ, кинодо дуратайшуулые ехэтэ hонирхуулба.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Алтан гэр», «Адуушанай дуун», «Гурбан наран», «Гэршэ үгы болошоо» гэhэн фильмүүд районой ажалшадта харуулагдана.

«БУДАМШУУ» БЭЛДЭНЭД

Удын сомоной Советэй харьяата газар дээрэ оршодог Баруун-Хасууртайн совхозой соёлой байшангай агитколлективэ нилээн адууна малай үбэлжэлгын үедэ түрэл совхозойнгоо хонишод, малшадые саг үргэлжэ тусхай графигаар хангадаг байна. Мүн тиихэдэ бусад hууринуудаар отара, гүүртэнүүдээр ябажа, концертнүүдые харуулдаг.

Ород, буряад композиторнуудай дуунууд, мүнөө үе сагай дүтүү дунданууды ехээр үзэд, сценкэнүүд программадань оруулагдаhай. Гэхэтэй хамта түс коллектив программаха саг үргэлжэ шэнэлэгдэдэг байна.

— Мүнөө манай коллектив Цырен Шагжинай «Будамшуу» гэhэн зүжэг табихаяа бэлдэжэ байна, — гэжэ Баруун-Хасууртайн соёлой байшангай директор, ажалhаа таhалгарягүйгөөр Зүүн Сибириин соёлой институдай гурбадахи курсада hурадаг Любовь Майорова хөөрэнэ. Хабарай тарилгын, «сагаан элта» суглуулан абалгын, үбhэ болон таряа хуряалгын үедэ тусхай түхэбөөр хүдэлжэ, Үдынгэ совхозой ажалшадые гүйсэд hайнаар, мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хангаха гэжэ зорилготойбди.

Үбэлэй январь-март hарануудай туршада Баруун-Хасууртайн агитколлектив 15 гаран концерт хоинод, малшад урда харуулаа, мүн лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, хэлээ газетэнүүдые болон дайшалха хуудаhануудые гаргаhаа.

Агитколлективэй олондо hайшаалтай хүдэлмэридэ библиотекарь П. Д. Борбоева, нютагай найман жэлэй hургуулиин математикын багша В. П. Артамонова, киномеханик К. А. Савченко, эмшэн Х. У. Нимаева болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тиин нилээн адууна мал гарзалуулагүй ондо оруулhан Үдын совхозой малшадай ажэлай амжалтада өөhэдынгөө горитойхон хубитые оруулжа байна гэжэ тэмдэглэмээр.

ХАТАР НААДАНДА hУРГАНА

Георгиевскын дунда hургуулиин hурагшадай уран hайханай коллективэй гэшүүд Совет ороной аха дүү арадуудай хатар, наадануудые гүйсэдхэн харуулха талаар hайн, дүй дуршлтэй болонхой. Энэ хэрэгтэ тус hургуулиин багша Т. М. Цыренова ехэ габьяа оруулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

hургуулиин уран hайханай бүлгэмэй гэшүүд үбэлэй үедэ түрэл совхозойнгоо малшад, хонишодой урда нэгэнтэ бэшэ концертнүүдые харуулhан, багшанарынь лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэhэн байха юм.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЦЕХҮҮД ТООСОБО

ССР Союзай 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай хоорондоо мүрысэдэг цехүүд тоосоонуудые үнгэргэдэг hайн заншалтай болонхой. hаяхан комбинадай профсоюзай Соёлой ордондо барилга-хабсаралгын управлениин болон барилгын материалнуудай цехэй түлөөлэгшэд Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулжа, дундаа мүрысэжэ эхилээ.

Тус тоосооной эмхидхэлэй гурим болон ябаса hонирхолтой юм. Мүрысэгшэдэй уран hайханай бүлгэмүүдэй харалгаhаа гадна дурсагдагша ажалша коллективүүдэй дундахи социалис мүрысөөнэй ябаса хаража үзэгдэhэн, уран бүтээлнүүдэй выставкэ, конкурснууд эмхидхэгдэhэн байна. Эдэ бүгэдэндэ илагшадые тодоруулхын тула жюрин гэшүүд яhалашье ехэ ажал хээ. Тэрэнэй түрүүлэгшээр комбинадай директорэй орлогшо В. И. Суппес томилогдоhон байна.

Конкурсын программын нээгдэхэhээ урда тээ цехүүдэй начальнигууд В. М. Струков, Ч. Б. Шагдуров гэгшэд суглаагшадай урда коллективүүдэйнгээ рапортнуудые уншажа, энэ тоосоон тухайгаа дурасхаалай бэлэгүүдые абалсаа.

Удаань барилга хабсаралгын управлениин «Мастерок» болон барилгын материалнуудай цехэй «Стружка» гэhэн агитбригадануудай концертнүүд суглаарагшадта халуунаар угтагдаа. Илангаяа Михаил Климовэй зохёоhон шүлэгүүдээ уншахада, Виктор Дорошенкын эди шэдитэ номернууд. Любовь Норбоева, Галина Актова, Сергей Катаев болон Валентина Цыбикова гэгшэдэй гүйсэдхэhэн дуунууд, мүн Владимир Третьяков, Виктор Артемьев гэгшэдэй эршэтэ солбон хатарнууд удаан альга ташалгаар үдэшэгдөө.

Мүрысэгшэдэй уран hайханай бүлгэмүүд уран бэлигэйнгээ талаар хабаяа ана-мана үзэлсэбэд. Конкурсын дүн согсолходо, барилгын материалнуудай цехэйхид нүгөөдүүлээ нэгэ очкогоор булижа түрүү hуури эзэлбэ. Илагшад дурасхаалай бэлэгүүдтэ хүртөө.

Иимэрхүү творческо конкурснуудые үнгэргэхэдэ, мэргэжэлээрээ адлирхуу коллективүүдэй харилсаатай ажал улам эршэдэхэ, үйлэдбэридэ шэнэ түрүү онол аргануудые хамжажа нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Т. ВЛАСОВА,
Буряадай профсоюзуудай облсоведэй уран hайханай союзууд хоорондын байшангай таhагые даагша.

Хабарай шэнжэ. ТАСС-ай

ТҮЙМЭР САРАЛГА
ТҮГ
БЭЛ

ХҮН БА байгаали

Байгаали хамгаалгын хүдэлмэрие hайжаруулхадаа, ой модо түймэрнүүдhээ хамгаалгада онсо анхарха ёhотойбди. Авиациин хүдэлмэрилэгшэд эндэ горитой хубитаа оруулха зэргэтэй. Ой мо, i 21,1 миллион гектарые авиационно албан харууhалдаг юм.

Ойн түймэрнүүдые hэргылхэ ба саран унтараалгада авиаци үнинhөө хэрэглэгдэнэ. 1931 оной июлиин 7-до Нижегородско хизаарта У-2 самолёт анха түрүүшынхеэ ой модо түймэрhөө хамгаалхаар ниидэлгэдэ гараа hэн. Авиациин хүгжэхэ тума нимэ ниидэлгэнүүд олошороо.

Мүнөө үедэ Забайкалиин авиабазын мэдэлдэ АН-2 түхэлэй 14, МИ-2 түхэлэй 16, МИ-8 гэhэн ашаанай 3 вертолёт, АН-24 түхэлэй 1 самолёт оролсоно. Түймэрэй боложо байhан газарта хүнүүдые хүргэхын тула шэнэ түхэлэй ПТЛ-72, «Лесник» парашюдууд, СУ-РМ гэhэн буулгадаг түхеэрэлгэ хэрэглэгдэдэг. Эдэ бүгэдын ашаар ойн түймэрнүүдые саг соонь обёороод, унтарааха хэмжээнүүд абтадаг.

Гэбэшье техническэ эдэ түхеэрэлгэнүүдые зүбөөр ашаглаха гээшэ тиимэшье амар бэшэ юм. Тиимэhээл бэлэдхэл хүмүүжүүлгын талаар нилээд ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри авиабазадамнай ябуулагдадаг.

Байгша оной февраль — март hарануудта 33 летчик-харууhалагша, 160 парашютист, 240 десантнигууд—түймэр сарагшад теоретическэ бэлэдхэл. hорилгон раа. hорилгын 30 парашюдаар 1125 мүн буулгадаг хэрэглэжэ, hуралга хин үнгэргэгдөө.

Түймэр саралгын скэ хэрэгсэлнүүд хаар бэлэн болгогд гэ үгөөр хэлэбэл, хамгаалхэ хүд авиабазын коллекти бэлдэнхэй. Авиаци хэрэглэхэдэ, ехэ м ри гаргашалагдадаг. хэдэ, МИ-8 вертоле сай туршада ниидэл гэнэй хэмжээгээр раа hаа, алар 530 гаргашалhантай ал хэдэ нэгэ парашюте мэр саралгада h хубсалуулгада 3 м хэриг гаргашалагда бэшье парти, прави мнай авиацин арга до хамгаалгада h анхарал хандуулна ри шэнэ, ашаг үрэ ческэ хэрэгсэлнүүд гада оруулагдана. ойлгосотой. Ой мод hээшье үнэтэй сэнтэй

Тайга соо түйм hэргылэлгэдэ гүрэн зүгhөө тон ехэ мүнгэ зөөриин гар дажа байхада, ой соо ха дүрим хүн бүхэ хиха зэргэтэй. Зү соогоод хаяха, түй тараангүй ошохо далнуудай гэмээр, хагда галдаhанай ү мэрэй аюул то бшуу.

Түймэрэй аюулhа гаяа hэргылэн хамг рэгтэ хүн бүхэмнай салгатайгаар хандаг

А. ЧЕКЕ
Забайкалиин авиа звеногой ком

УРАН ЗУРАГАЙ ДОЛООН ХОНОГ

Ородой суута уран зурааша В. И. Суриковай дурасхаалда зорюулагдаhан уран зурагай долоон хоног Красноярск хотодо үнгэрhэнэй удаа, оронoймнай олон тоото хотонуудаар уран зурагай долоон хоногууд үнгэргэгдэhэн байна.

Республикымнай уран зураашад энэ хэмжээ ябуулгада эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсаа. hаяхан бүлэг уран зураашад Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи дунда интернат-hургуули ошожо, тэндэ нээгдэхэеэ байhан уран зурагай галерейдэ өөhэдынгөө зурагуудые бэлэглэhэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ залуу уран зураашадай тоосоото выставкэ үнгэргэгдөө. Буряад орондомнай бэлигтэй залуу уран зураашадта шэнэ хүсэн нэмээгдэбэ гэжэ выставкэ харуулаа.

Тамара Шантановагай бүтээhэн «Минии нүхэд» гэhэн бүлэг монотипи, тиихэдэ «Эхэнэрэй дүрэ», «Адуушанай бүлэ» (триптих) гэхэ мэтэ зурагуудынь олоной анхарал татаа.

Альбина Цыбиковагай зүүн зүгэй онсо маягтай хоёр зураг үнгэ нугалбариин талаар зохид hайхан шэнжэтэй. Баир Тайсаевые график гэжэ бидэнэй мэдэдэг hаа, мүнөө тэрэ уhан шэрээр бүтээhэн БАМ тухай зурагуудаа табяа. Александр Чичигинэй «Хүлеэлгэ» гэhэн зураг, В. Доржиевай «Хүлэг» гэhэн скульптура, В. Базаровай шабараар бүтээhэн домбо, аяганууд олоной hайшаалда хүртөө.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

УНШАГШАДТАА ЭЛЬГЭЭГДЭБЭ

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной үмэнэhөө хоёр hарадаа нэгэ удаа гаргагдадаг уран зохёолой, олониитэ-улас түрын «Байгал» журналай байгша оной хоёрдохи номер хэблэлhээ гаража, уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

Түрэл республикаяа магтан дуулаhан ахамад үеын поэдүүдэй шүлэгүүдээр журналай энэ номер нээгдэнэ.

«Шэнэ зохёолнууд» гэhэн ниитэ гаршаг доро уран зохёолшо Цырен-Дондок Хамаевай «Хэнзэ ногоон» гэжэ романай түгэсхэл, Гунга Чимитовэй шүлэгүүд, Дансаран Доржогутабайн «Ажабайдалай дуун» гэhэн согсоонүүдэй үлхөө толилогдобо.

Журналай «Шэнэ оршуулганууд» гэhэн бүлэг соо Михаил Жигжитовэй «Удаганой сумхөөг» гэжэ повестиин эхин бүлэгүүд В. Намсараевай оршуулгаар үгтэнхэй.

«Очерк, публицистикэ», «Авиаци, космос» гэхэ мэтэ бүлэгүүдтэ В. Николаевай, М. Ивановай дурсалганууд hонирхолтой. Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор М. Хамагановай «Улаан баатар Алексей Бутунаев» гэhэн ном тухай hанамжа «Шүүмжэлэл, шүүмжэлэл» гэжэ бүлэгтэ толилогдобо.

Журналай үхибүүдтэ зорюулагдаhан «Хараасгай» гэжэ буланда Ц-Б. Бадмаевай монгол арадай аман зохёолой аялгаар найруулhан «Үбгэжөөл барас хоёр» гэhэн шүлэглэмэл зохёол, А. Шадринай «Хүушан харгы» гэhэн рассказ, тиихэдэ СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат А. С. Шаракшинайн «Тэнгэриин зүйдэлэй дурдалга» гэhэн хоёр акттай зүжэг журналай түгэсхэлэй хуудаhануудые эзэлнэ.

Б. НАМДАКОВ.

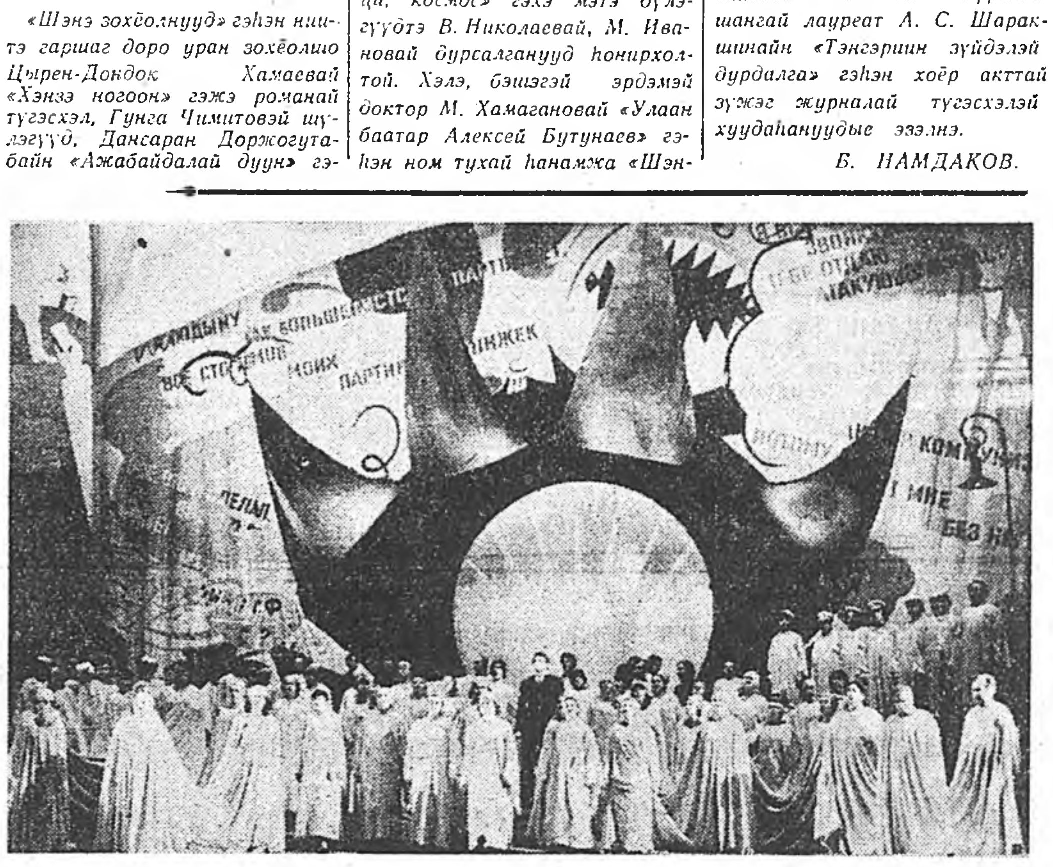

ЛЕНИНГРАД. Поэт Владимир Маяковскиин образ оперодо түрүүшынхеэ байгуулагдаба. Тэрэнэй шүлэгүүдые шэнэ, онсо маягтайгаар найруулhан хүгжэмтэ зохёолые С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй театр харуулба. 200-дахи ойн баярай сезоной гол премьерэнь энэ оперо болоно. «Маяковский эхилнэ» гэhэн спектаклиин хүгжэмые композитор Андрей Петров зохёогоо.

Бүтүү бүгшэм нүхэнүүдтэ шэбээлхэеэ hэдэдэг элдэб оодэгүй этэгээдүүдтэй Маяковскиин эрид эсэргүүсэдэг, шоо үзэдэг байhые эндэ харуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спектаклиин түгэсхэлэй сценэ.
ТАСС-ай фотохронико.

МАН-ай КОНФЕРЕНЦИ

Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда наукануудай бага академиин (МАН) жэлэй хүдэлмэрие харуулhан тоосоото конференци hаяхан үнгэргэгдэбэ. Түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойдо зорюулhан энэ конференцие СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто БГПИ городой пионернүүдэй байшантай сугтаа эмхидхэhэн байна.

ВЛКСМ-эй обкомой секретарь А. А. Кейзерова конференцие нээжэ, үгэ хэлээ. Удаань МАН-ай соведэй гэшүүн Н. Б. Базаров «hуралсалай жэлэй дүнгүүд ба урдахи хараа зорилгонууд» гэжэ тоосоото элидхэл уншаба. «Зүүн зүгэй медицинэдэ хабаатай ба этигэжэ болошогүй ушарнууд» гэhэн темээр СССР-эй Наукануудай академиин Буряадай филиалай биологиин институдай лабораторие даагша, медицинын эрдэмэй кандидат Э. Г. Базаров элидхэл хээ.

МАН-ай гэшүүд — городой hургуулинуудай 9-дэхи, 10-дахи классуудай hурагшадай эрхим долоон элидхэл түрүүшын үдэрэй пленарна зүблөөн дээрэ шагнагдаhан байна. Тодорхойлбол, геологиин талаар А. Митрохина, медицинээр М. Жилина, зоологёор Н. Федорова, химеэр Т. Банаева, ветеринариин талаар А. Ламуева гэгшэд элидхэлнүүдээ эндэ уншаа.

Конференцидэ хабаадагшад өөhэд өөhэдынгөө секцинүүдтэ хүдэлмэрилөө. Бүхы дээрээ hурагшадай 49 элидхэл шагнагдажа, шэнжэлэгдэhэн байна.

Конференциин хоёрдохи үдэрэй пленарна зүблөөн дээрэ Наукануудай бага академие дүүргэгшэдтэ характеристикэ - зууршалганууд, шангууд барюулагдажа, зунай үедэ МАН-ай хэхэ хүдэлмэри тухай хэлсэгдээ.

Түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ МАН-ай түрүүлэгшэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор А. Б. Соктоев, эрдэмэй талаар 1982 оной ВЛКСМ-эй ЦК-гай шангай лауреат, географиин эрдэмэй кандидат А. К. Тулохонов МАН-ай конференциин хүдэлмэрие үндэрөөр сэгнэhэн байна.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ.

СПОРТ · Спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ТОБШОХОНООР

hУР ХАРБАЛГА. Оронoймнай эрхим бэрхэ харбагшадай дунда хабарай бүхэсоюзна заншалта мүрысөөн Алма-Ата хотодо болобо. Бүхы шахуу союзна республикануудай 100 гаран мэргэшүүл энээндэ хабаадаhан байгаа. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Николаева М-2 упражненеэр харбахадаа, 2535 очко абажа, эхэнэрнүүдэй дундаhаа эрхим зургаанай тоодо ороhон байха юм. Энэ хадаа харбагша басаганаймнай ээлжээтэ ехэ амжалта гээшэ.

• • •

Эдиршүүлэй дунда hур харбалгаар «Труд» бүлгэмэй Россин Соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Ростов-на-Дону хотодо дүүрэбэ. Улаан-Үдын 2-дохи дунда hургуулиин hурагша Владислав Дарханов эдир хүбүүд соohoo 4-дэхи hуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэhэн байна.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Адлер хотодо боложо, Россин Федерациин олон область, хизаар ба автономито республикын 400 гаран хүнгэн атлет хабаадаhан байгаа. Манай республикын түлөөлэгшэ — уласхоорондын классай спортын мастер П. Яковлев 1500 метртэ урилдахадаа, ороной рекордсмен В. Малоземлинтэй адли саг — 3 минута 47 секунда — харуулбашье, мүнгэн медаляар шагнагдаха баатай болоhон байха юм. Уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Жигалова копье шэдэлгээр 4-дэхи hууридa гараба. Улаан-Үдын 6-дахи интернат-hургуулиин hурагша Т. Гуринова 3 мянган метрые 9.47,4 минута соо гаталжа, спортын мастерта кандидадай норматив дүүргээ.

ТЕННИС. Столой теннисээр республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Труд» бүлгэмэй спортын байшан соо үнгэргэгдэбэ. Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй багша, спортын мастерта кандидат Александр Мугдуев онсо шалгарба. Тэрэ хубиин тоосоогоор республикын чемпион болохоhоо гадна хоёр-хоёроороо, мүн эхэнэрнүүд болон эрэшүүлэй хамтаараа наадалгада илажа гараhан байха юм. Буряадай АССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ, мастерта кандидат Татьяна Пурбуева эхэнэрнүүдэй дундаhаа эрхимлээ. Т. Пурбуева, М. Пескова гэгшэд мүн лэ нэгэдэхи hуури эзэлhэн байна.

ХҮНДЭ АТЛЕТИКЭ. Бүхэсоюзна мүрысөөн Тындэ хотодо боложо, 140 атлет хабаадаhан байгаа. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент спортын мастер Александр Деханов 75 килограммай шэгнүүртэ мүрысэхэдөө, 34 хүнэй дундаhаа наймадахи hууридa гараба.

ШАТАР. Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хото городуудта, хүдөө нютагуудта эртэ урдын энэ наадые хүгжөөхэ зорилготойгоор ВЛКСМ-эй ЦК-гай, СССР-эй Спорткомитедэй болон ороной Шатарай федерациин шиидхэбэреэр уласхоорондын гроссмейстер Артур Юсупов (Москва) манай республикада айлшалан ерэбэ. Эгээн түрүүлэн тэрэ Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр болон багшанартай уулзажа, hонирхолтой лекци уншаhан, шатарта дуратайшуулай асуудалнуудта харюусаhан, сеанс наадаhан байна. Тэрэ үшөө хэдэн дээдэ hургуулинуудта, промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта хүрэжэ, сеанс наадаха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» апрелиин 30-да үнгэргэгдэhэн 18-дахи тираж.

«49-hөө 6-ень тааха»: 6 — дзюдогоор барилдаан, 14 — академическэ hэлюурдэлгэ, 25 — шаргаар hолжоролгын спорт, 39 — альпинизм, 45 — столой теннис, 47 — туризм.

«36-hаа 5-ень тааха»: 19 — санаар урилдалгын спорт, 27 — hур харбалга, 28 — мэргэн буудалга, 31 — фехтовани, 35 — шайбатай хоккей.

(ТАСС).

hАЛХИЛААШЬЕ hААНЬ...

Шанга hалхитай байгаашье hаань, Зүүн Сибириин технологическа институдай кроссто хоёр мянган шахуу студент болон багшанар хабаадалсаа.

Машина бүтээгшэдэй факультедэй команда эгээн хурдан байба. Механигуудай команда хоёрдохи, мяха, hүнэй продуктнуудай технологиин (ТММП) факультедэй команда гурбадахи hуурида гараа.

Студентнэртэй сугтаа багшанар урилдаа. Машина бүтээлгын факультедэй 36 багшанар hайн дүн харуулжа, нэгэдэхи hуури эзэлээ. ТММП-гэй команда хоёрдохи, барилгашадай команда гурбадахи hуурида гараа.

Өөhэд хоорондын дунда болоhон мүрысөөнүүдтэ Е. Никитеева, Л. Балдаева, Г. Морозова, Ц. Чимитова, В. Эрдынеев, Н. Баглеев, Ж. Молонов гэгшэд нэгэдэхи hуурида гараа. Н. Баторова, Г. Можаева, Р. Васильева, Т. Абидуева, Г. Борбоев, О. Морозов, Д. Мангутов гэгшэд хоёрдохи, В. Андреева, Л. Дударь, Е. Ванчикова, А. Петров гэгшэд гурбадахи hуури эзэлээ.

Т. АНАНЬЕВА.

hАЙРАМАЙ ҮЕД
АНХАРАЛТАЙ БАЙ

Хабартаа, hайрамай үедэ саhанай түргөөр хайлажа, уhаниинь гол горхон, мүрэн, сөөрэм руу урдажа, гол горхоной адагаар болон нуга сабшалангаар мүрэнэй hаба таглахадань халидаг юм. Газаа түргөөр дулаархада мүльhэн хайлажа үрдингүй уhанай нюруу эрид дээшээ болодог.

Энэ үедэ поли, огородуудай, тиихэдэ тосхон hууринуудай уhанда абтаха ушар тохёолдодог гээшэ. Жэлэй энэ үедэ гол мүрэнэй hабануудаар мүльhэн урдажа, элдэбын гидротехническэ барилгануудта, хаарбаза плашкоут гэхэ мэтэдэ hаад хэдэг байна. Мүн лэ энэ үедэ хүн зонтой элдэбын ушарнууд тохёолдодог. Жэшээлбэл, нёдондо апрель hарада таксиин жолоошон Александр Игнатьевич Шурыгин уhанда шэнгэжэ байhан хүниие абараа бэлэй. Тиимэhээ мүльhэнэй хүдэлжэ эхилhэн үедэ гол мүрэнэй эрьедэ дүтэ зогсолтогүй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хоёр үхибүүд Сэлэнгэ мүрэн дээрэ аалиханаар тамаржа ябаhан мүльhэн дээрэ гараа. Тэрэнь эрьеhээ саашалжа, мүрэнэй урасхалда абташоо ха юм. Тэдэниие обёоржорхиhон нэгэ хүн абаралгын станцида дуулгажа үрдеэ. Сошордомо дохёогоор бодоhон онгосотой абарагшад ехээр айшанхай үхибүүдтэ дүтэлөө, теэд тэдэниие абархын аргагүй байгаа. Тиихэдэнь абарагша Александров онгосо дээрэhээ тэдээндэ ута аргамжа хаяад, мүльhэн дээрэ байhан үхибүүдые эрье тээшэнь татажа асараа hэн.

Мүльhэнэй ябажа байhан үедэ мотоортой онгосонууд болон катернуудаар сэнгэлгэ, ябалга хориюултай юм. Үертэ гү, али hайрамай ехэ уhанда абтанхай hуурин тосхонуудта онгосо жолоодохо үнэмшэлгэтэй хүнүүд катернуудай рульда hууха эрхэтэй. Уhан дээрэ тохёолдодог аюулта ушарнуудые уридшалан hэргылхын тула уhанда абтагшадые абардаг бүлгэмэй эхин организацинууд нютагай радио-дамжуулгые, районой газетэнүүдые хэрэглэжэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна. Предприятинуудта болон эмхи зургаануудта лекцинүүдые уншана, хөөрэлдөө үнгэргэнэ, стенднүүдые хэнэ. Дунда hургуулинуудта энэ талаар бүхы хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэhөө гадна тематическа хөөрэлдөөнүүдые түрэлхидэй дунда үнгэргэхэ хэрэгтэй.

ОСВОД-ой эхин организацинуудай абаралгын ниитын постнууд уhан дээрэ тохёолдодог ушарнуудые hэргылхэ хэрэгтэ горитой үү гэдэг, ОСВОД-ой дүүд арадай депут соведэй гүйсэдхэхэ тэй сугтаа постнууда газар болон дежурств ха гурим тухай шиидхэбэри абадаг

Эрхэтэн! hайрама болгоомжотой ябагты hэнэй хайлаха үедэ рэн, сөөрэмэй хажуут hэргылэмжэтэй, бо той ябаха хэрэгтэй

Үхибүүд! Бидэ ханданабди: хадуужа

1. Хабартаа мүль гүүрээ хайлажа, дорой най урасхалда тэрэ болодог юм. 2. Мүл рэ наададаг сагнай Хабартаа сөөрэм, гүүр гараhаа бай мүльhэн дээрэ зогс шэ аюултай гэжэ Мүльhэнэй хүдэлхэ хүүргэ дээрэ, доогуур нураагдаhан эрье зогсо. 4. Мүльhэн дажа ябаhан багаш рабал, тэдэниие мүл холо болго.

Г. ТРИФО
ОСВОД-ой Бу
соведэй

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Ургасын ехэ—уhалалгаhаа» —түрүү бэшэг. «Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые эмхитэй hайнаар, эрхим шанартайгаар ябуулха» — материалнуудай суглуулбари. Эрих Хонеккер түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын партийно-гүрэнэй делегациин манай орондо ерээд байhан тухай ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Гээгдэжэ ябаhанаа түрүү зэргэдэ гараба» — Хурамхаанай леспромхозой коллективэй түрүү дүй дүршэл согсолhон хуудаhанай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Василий Матвеевич Серов—журналист» — А. Куртигай статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Али алиндань аша туhатай» — А. Петрунинай статья. «Спортын hонин» — материалнуудай суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран, РСФСР-эй габьяата юрист Г. Д. Киевскаятай hурагшад уулзаха. 10.40—«Взять живым!» —телевизионно гурбан серитэй уран hайханай фильм (2-дохи сери). 11.50—«Ажал, урма баяр...»—Одессын оперо болон баледэй театрай артистнуудай концерт. 12.35 — Шэнэ hонин. 15.15—Шэнэ hонин. 15.35—«Мы живем у моря»—телевизионно баримтата фильм.. 15.55—«Ород хэлэн». 16.25—«Горизонт». 17.25—«Уянгата шүлэг». Николай Флеров. 18.00—«Онтохондо айлшаар». «Исполнение желаний»—мультфильм. 19.00—«Эрдэм ухаанай hонин. 19.30—19.45—Забhарлалга. 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал». 20.30—«Үзэсхэлэн hайхан байгаалитай танилсалга»—киноочерк.

Москва. 20.50—«Взять живым!»—телевизионно гурбан серитэй уран hайханай фильм. (3-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35—«Камера смотрит в мир». Политическэ шэнжэлэгшэ И. Фесуненко хүтэлхэ. 23.25—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.40—А. Твардовский. «Василий Теркин»—фильм-концерт. 00.45—Радиогой үдэртэ зорюулагдаhан концерт. Союзуудай байшангай Колонно зал соohoo дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—Англи хэлэн. 13.35—Географи. 5-дахи класс. «Бүмбэрсэг дэлхэйн географическа бүрээhэн». 14.05—А. Твардовский. «Василий Теркин». 7-дохи класс. 14.35—Манай саад. 15.05—Гоё hайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэ. Сүлөө сагаа согтой хүхюунээр үнгэргэлгэ. 15.35—«ПТУ-да ямар мэргэжэлнүүдтэ хайшан гэжэ hургадаг бэ?» 16.05 — «Дурасхаал»—дайнай жэлнүүдэй публицистикэ. 16.55—Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 17.00—түрүү дүй дүршэл тухай кино-мэдээсэл. 17.20—Илалтын үдэртэ. «Танай бэшэгүүдээр». 17.50—«Экран»—телевизионно суглуулбари. 18.30—Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. Телевизионно кинофестиваль. «Пора таежного подснежника» —уран hайханай фильм.

Москва. 20.00—И. Брамс. Оркестртэй хамта скрипкэ дээрэ наадагдаха концерт.

Улаан-Үдэ. 20.50—Хүгжэмтэ забhарлалга.

Москва. 21.00— нойрсогты, багашуул» «Арадай уран бэлиг визионно шэнжэлэл. «Время». 22.35—«Дын визионно уран hайхан 23.40—«Россияночка лорно ансамблиин 24.00—Футболоор чемпионат. «Торпедо» «Жальгирис».

Редактор
Р. Б. ГАРМА

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-23-05, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 машинное бюро—2-57-63, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-04468. Заказ № 106. Индекс 04649.